

ÁRJEGYZÉKE

LEGUJABB MAGYAR KÖNYVEKNEK,

HECKENAST GUSZTÁV

kiadó-hivatalában Pesten.

egyetem-utca 4-ik szám alatt megjelentek, és minden könyvkereskedésben kaphatók:

- Magyar író külföldön.** Irta Szent-Katalin. Két kötet. Nyolczadred. (392, 515 lap.) Ára füzve 4 ft. 50 kr.
- Jósika Miklós. Emlékirat.** Első és második kötet. Nyolczadred. Borítékba füzve 2 ft.
- Jókai Mór. Milyenek a férfiak?** Elbeszélések. 1865. Ára füzve 1 ft.
- Jókai Mór. Milyenek a nők?** Elbeszélések. Két kötet. Nyolczadred. (207, 200 lap.) Borítékba füzve 2 ft.
- Zilahy Károly. Hölgyek lantja.** Magyar költemények művelői szerkesztve. Egy aczélmetszettel 8 rétt. Füzve 2 ft. Diszkötésben 3 ft.
- Goethe. Az ifju Werther keservei.** Fordította Bajza Jenő. 12-rét. (101 lap.) Füzve 1 ft. Diszkötésben egy fényképpel 2 ft. 40 kr.
- Csokonai válogatott munkái.** Kéziratok s eredeti kiadások alapján Toldy Ferencz által. A költő arczképével. 8 rétt. 3 kötet. Füzve 1 ft. 50 kr. Velinpapiron, diszkötésben 3 ft.
- Garay János. Szent László.** Történeti költemény. Gyémant-kiadás. Két-kötet. (248, 208 lap.) Ára füzve 1 ft. 40 kr. Diszkötésben 2 ft.
- Magyar koszorúsok albuma.** Irói élet- és jellemrajzok. Irta Zilahy Károly. Mutatványokkal és tizenhárom aczélmetszettel. N. 8-r. Diszkötésben 5 ft.
- A magyar nép dalai és dallamai.** Hangjegyekre tette és kiadta Szini Károly. 1865. Első füzet: 50 dal. (72 lap.) Ára 30 kr. E. folyam 4 füzetből fog állani, mely 200 dalt és dallamot foglaland magában.
- Schiller Frigy. A harmincz éves háboru története.** Fordította Torkos Istvan. 8-rét. (423 lap.) Füzve 2 ft. Diszkötésben 3 ft.
- Magyar képtárlasz.** huszonhat nagy féldákon egész földünk egyes részeit ábrázolja az államok jelen területi viszonyai szerint. Kunzly János felügyelete alatt kiadva. 12 ft.
- Ismerettár.** Nélkülözhetlen segédkönyv, mely a történelem, természet s egyéb tudományok és művészet köréből lehetőleg minél több érdekes tárgyat és egyéniséget betűsorozatos rendben megismertet. Tíz kötet: A—Z wingli. Ára egy kötetnek 1 ft. Öt kötetbe vaszonba kötve 12 ft.
- Uj magyar-francia és francia-magyar szótár.** A legjobb külföldi szerinti szerkesztve. Harmadik tetemesen bővített és javított kiadás. Két kötet. 1865. Ára füzve 3 ft. 20 kr.
- I. kötet: Francia-magyar rész.** D'après les meilleurs ouvrages publiés jusqu'à ce jour et spécialement d'après le dictionnaire français de Mole. (27 nyolczadred.) Füzve 1 ft. 60 kr.
- II. kötet: Magyar-francia rész.** Irta Babos Kálmán. (33 iv 8-r.) Füzve 1 ft. 60 kr.
- Gróf Széchenyi Istvan politikai iskolája,** saját műveiből összeállítva. Három kötet. N. 8-rét (384, 456, 395 lap.) Ára füzve 7 ft. 50 kr. (Mindegyik kötet 2 ft. 50 kr. külön is kapható.)
- Salamon Ferencz. Magyarország a török hódítás korában.** Nagy 8-rét. (431 lap.) Borítékba füzve 2 ft. 80 kr.
- Függelék az ideiglenes törvénykezési szabályokhoz.** Az új törvénykezési rendszer behozatala óta kibocsátott szabályrendeleteknek hivatalos felhívás és hiteles adatok nyomán összeállított teljes gyűjteménye. — **Első tolyam.** 1861—1863. Második újonnan átvizsgált kiadás. 8 rétt. (227 lap.) Borítékba füzve 2 ft.
- Második tolyam.** Első füzet. (1864. Január—június. I—XXXII. sz.) 8-rét. (188 lap.) Borítékba füzve 1 ft. 40 kr.
- Második tolyam.** Második füzet. (1864. Július—szeptemb. XXXIII—LXVII. sz.) 8-rét. (53 lap.) Borítékba füzve 50 kr.
- Második tolyam.** Harmadik füzet. (1864. Oktob.—deczemb. XLVIII—LXII. sz.) s az ezen folyamra kiterjedő betűrendes tárgymutató) 8-r. (48 lap.) Füzve 40 kr.

Figyelemztetés a t. cz. vidéki közönség számára, különösen oly helyekre nézve, a hol könyvkereskedés nincs. — Megrendelések a fennhirdetett könyvekre egyenesen a fennvezett kiadó-hivatalhoz intézhetők, a mely a széküldést pontosan posta-úton eszközölné, és pedig azon esetben, ha a megrendelt könyvek összege legalább 2 főt tesz, bérmentesen. Az illető összeg vagy előre beküldendő a kiadó-hivatalhoz, vagy a könyvek átvételkor a posta-hivatalnak kifizetendő.

Kimerítő árjegyzékek ingyen!

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatala.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatott saját nyomdájában Pesten, 1865 (egyetem-utca 4-ik szám alatt).

10-ik szám.

Tizenkettedik évfolyam.

Pest, márczius 5-én 1865.

Előfizetési feltételek 1865-dik évre: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft. Csúpan Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Félévre 3 ft. — Csúpan Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokk illetőleg. 1865. november 1-től kezdve: Egy, négyszer használt petit sor ára, vagy annak helye egyszeri ígtatásnál 10 kr.; háromszor- vagy többször ígtatásnál csak 7 kr. számítottatik. — Külföldre nézve kiadó-hivatalunk számára hirdetésményeket elfogad, Hamburg és Altonában: Hansenstein és Vogler. — M. Frankfurtban: Otto Mollien és Jaeger könyvkereskedése; Bécsben: Oppellik Alajos. — és Pesten: a Kertész-gazdasági ügynökség is. József, 14. sz. a. Bélyeg-díj, külön minden ígtatás után 30 ujkr.

Kunszt József. kalocsa érsek.

A magyarországi r. katolikus főpapság tagjai között, kiknek arczképeit lapunk egyes folyamaiban már legnagyobb részben közöltük, az első rangok egyikét foglalja el a kalocsa érsek, Kunszt József öccje.

Nem közölhetvén ezuttal a köztiszteletben álló egyháznagy teljes életrajzát, azon érdemeinek elősorolását is mellőzzük, melyeket hosszú egyházi pályája alatt szorosan az egyházi ügyek terén szerzett. Leginkább azon nemes tetteire szoritkozunk, melyek jótékony hatását a közművelődés és nevelés ügye érezték.

S e részben Kunszt József érseket az érdem koszoruja a legmeltóbbban megilleti. Mióta ő ül a kalocsa érseki székből, azóta e dus jövedelmű egyházi méltóságnak elhanyagolt anyagi viszonyai nem csak teljesen rendezve vannak, hanem a jövedelem nagy része oly céloknak is szolgál, melyek egy szellemi érdeket ápoló egyházi fejedelelem magas állásához s méltóságához teljesen illők, s a jótékony adományozó vallásos és hazafias buzgalomról s áldozatkészségről tesznek örömdetes tanúságot.

Még friss emlékezetünkben van, hogy midőn néhány évvel ezelőtt a tud. Akademia házára és tőkájére az adakozás megindult, Kunszt József kalocsa érsek volt a legelső egyike, a ki 10,000 fnyi összeggel nyitotta meg az akadozások sorát, s tudjuk azt is, hogy nevével majd minden nevezetesebb irodalmi, művészeti vagy jótékonyági hazai vállalatnál a pártfogók és gyámolítók sorában találkoznak.

Azonban Kunszt József alkotó kezét s áldozatkészségét leginkább azon két nagyszerű alapítványra fogja hirdetni, melyet Kalocsa városában a hazai nevelés érdekében létrehozott. Az egyik az új nőnevelde, a másik a főgymnasium Kalocsán. *) A leánynevelde megalapítása által az érsek a dunabalszéli vidék egy nagy hiányát pó-

tolta. E célból már előre több magyar hölgyet saját költségén a nevelői pályára képeztetett idegen zárdákban, a „Mi asszonyunkról” címzett iskolánéknél felügyelete alatt. 1858-ban Kalocsán egy zárdáépület építését kezdte meg s a csinos, kényelmes épületben 1860 őszével a nőnevelde meg is nyílt s azóta a legjobb sikerrel folytatják benne a magyar iskolánéknél a fiatal női nemzedék nevelését.

Az új nőnevelde épület, mely egyszerű ugyan, de jó izléssel épült, és térs, Kalocsa városának nem csak díszére szolgál, de a

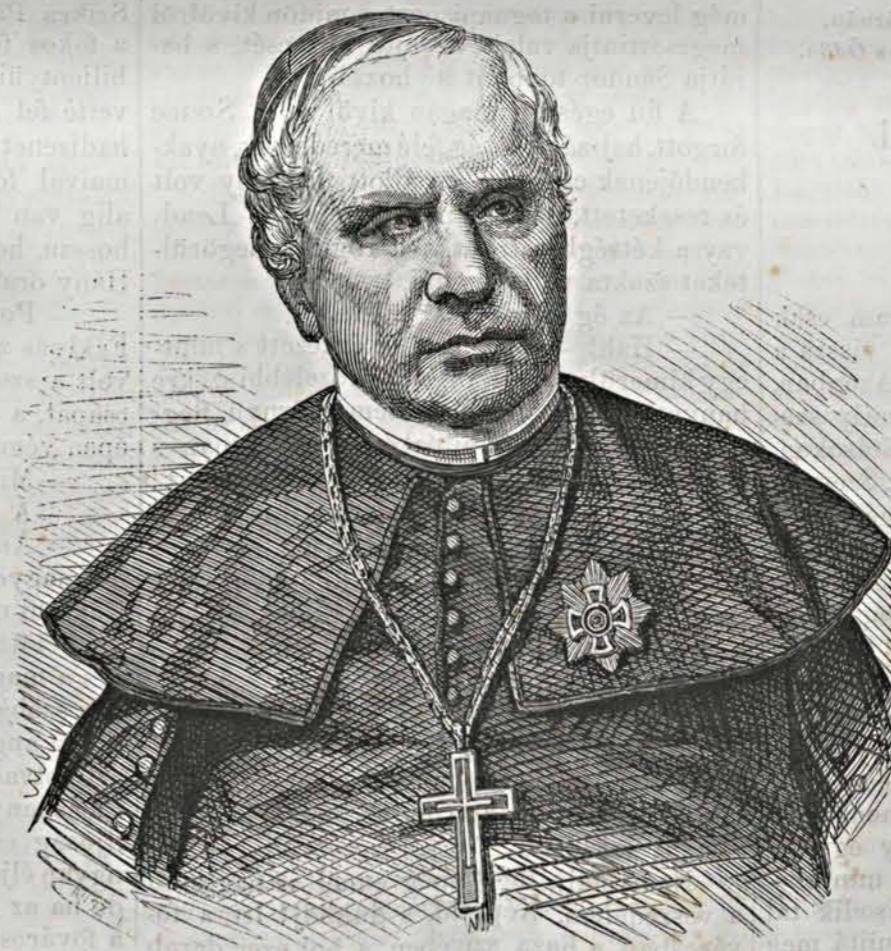
nyí alapítványi összeget is rendelt. A nőnevelde 70 növendékre van számítva. E mellett a nagyszerű épület alsó osztályába helyezte az alapító érsek a városi leányiskolát is, melyet mintegy 300 növendékleány vesz igénybe.

Másik nagyszerű áldozata Kunszt József érseknek a nevelés terén, a kalocsa főgymnasium s a vele kapcsolatban levő táp- és nevelő-intézet volt. Kalocsán ugyan már a régebbi idők óta állott fenn egy gymnasium, (hozzá való gyarló épülettel), azonban ez az idők folytán úgy megapadt, hogy az 1850. évi tanrendszer-változás folytán csúpan négy osztályu algymnáziummá süllyedt.

Az egész kalocsa vidék mélyen érezték egy teljes gymnasium szükségét. Kunszt József érseké e téren is az érdem, hogy a hiánynon bőkezűen segített s most már egy 8 osztályu főgymnasium s egy jól felszerelt konviktus fogadja magába Kalocsán a tanuló ifjúságot. A gymnasium nagyszerű új épülete csaknem egészen újra épült s a régeből csak igen csekély rész használatotott fel. Hozzá van építve egy igen díszes új templom is. Mind ezekre, s a gymnasiummal összeköttetésben levő konviktusra Kunszt József 200,000 fnyi alapítványt tett. Csak így lett lehetséges, hogy a gymnasiumban egy tanuló egész évre nem fizet többet tandíj fejében, mint 5 főt, s a konviktusban egy növendék ellátása nem kerül többé, mint összesen 150 forintba. Azonnal oly nagy számmal is jelentkeztek a növendékek, hogy az eredetileg csak 20 tanulóra tervezett konviktus nagybővítésre szükségessé vált.

A gymnasium építése 1860. év tavaszától októberig be lön fejezve, s 1842 □ ölnyi tért foglal el a templommal együtt, mely egyszerű goth styben van építve. Az épület magában foglal 8 tan-és 7 más nagy termet s 37 szobát, a szükséges mellék helyiségekkel.

Mind a gymnasium, mind a nőnevelde

KUNSZT JÓZSEF.

célnak teljesen meg is felel. Maga az épület 741 □ ölnyi tért foglal el, s ezt néhány holdra terjedő csinos kert-köríti. A zárdában 9 terem, 29 szoba s a mellett kellő mellék helyiségek s gazdasági épületekkel van ellátva. Az alapító érsek nem csak minden épületi és felszerelési költséget viselt, hanem az intézetnek azonkívül még 105,000 forint-

*) A két szép épület rajzát s leírását lásd V. U. 1861. 7. és 1861. 27. számában.

A Vasárnapi Ujság 1865. évi folyamából teljes számu példányok folyvást kaphatók.

azóta élénk virágzásnak örvend az alapító érseknek folytonos éber felügyelete s szeretetteljes ápolása alatt. S ha Kunszt József érsek nevét egy-éb tettek nem hirdették, is a közjónak hozott e két nagyszerű áldozat is elég volna arra, hogy tisztelettel emlékezzünk meg róla.

Vihar alatt.

Döbörög a kályha, nyikorog az ákác;
— Öreg Sára néni ugyan mért szunyókálsz?...
Halljad a távolban
Lovak körme dobban,
Ah, nézd, az a mécs is fényesebben lobban! —

— Ott jönnek, ott jönnek, köztük János fiad,
Nem készítsz számadra egy kis mézes italt?...
Ott jön vélegényem
Tiszta fehér méhen,
Fogjad szívem, némém! megszakadni érzem!...

„Csöndesedj, csöndesedj Julcsa édes lányom,
Úgy szorul a keblem, ha dult arczod látom;
Késő már az óra,
Készülj nyugovóra;
Ne figyelj, ne ügyelj az éjjeli szóra.“

Döbörög a kályha, nyikorog az ákác;
— „A vélegényedre Julcsa hiába vársz!
Hagyj azért te nyugton,
Ha fejem lehajtom;
Szegény jó fiamért s érted imádkozom. —

— Nézd amott van kardja, a falra aggatva,
Finom selyem fától ott sötétlik rajta;
S egy pár rozsmaringszál,
Mely a szélben himbál,
Azt mondja, azt mondja, hogy ő többé nincs már!...

Őszedél a kályha, meghasad az ákác;
Az Istenért lányom, mondd ugyan mit csinálsz?
— „Ah, szegénynek vége! —
Elfolyt drága vére.“ —
Felsóhaj az özvegy könyek közt az égre...

Majd lehajta fejét, meglepi az álom,
Talán fel sem ébred ezen a világon!...
Véres kard a lánán,
Halvány mécs a kályhán,
S két halott ott fekszik a patyolat párnán.

Nemes Ödön.

A jurátus-világból.

Novella.

Irtta PÁLFFY ALBERT.

(Folytatás.)

Másnap reggel Szikra Pál uram csak mint letűnt tüdőrákora gondolt vissza a lefolyt este kábító boldogságaira! Azonban, a helyett hogy örvendett volna, mily szerencsésen esett át a megpróbáltatásokon, inkább elégedetlen volt önmagával. Szemrehányást tett, hogy nem volt eléggé bátor, nem használta fel az alkalmát, nem ragadta meg fölével fogva a kínálkozó szerencsét.

Több ügyességet és életrevalóságot tett volna fel magáról. Vacsora alatt a ház legifjabb kisasszonya mellett ült s mégis alig szólott hozzá egyet kettőt; még az sem jutott eszébe, hogy időközönként a lányka poharába friss ivóvizet töltögesse. Peczekesen, minden könnyúság, kellem és otthoniasság nélkül ült széknél, a helyett hogy egyszerűen utánozta volna az előtte álló mintaképet, barátját, Sándort, a ki a második tállétel felhozásakor már negyedszer újítja meg szerelmi vallomásait a ház harminczhat éves kisasszonya előtt.

Később tánczra kerekedett a társaság. Hogy Palkó barátunk a keringőbe, polkákba és francia négyesekbe be nem keveredett: ennek meg volt a maga természetes oka. Nem értett hozzá; de hogy még a csárdás felhangzásakor sem tudott neki buzdulni, ez örökös szégyen marad rajta. Pedig mindig készült hozzá: mindig csak valami

különösen kedvező percze várákozott, s ha ily pillanat bekövetkezett, rendszeren épen akkor vitték el az orra elől a tánczba szive királynéját, a szöke kékszemű Mácsi kisasszonyt. S valóban rá nézve, az egész estélynek más eredménye nem is lett, mint hogy a kedves kis lány nevét megtanulta Mert a midőn végre mégis annyira neki bátorodott volna, hogy öt tánczra hívja: ime kettőt vert éjjel után az óra s a vendégseger, mint adott jelre, a szives háziasszony marasztalása daczára, fölkerelkedett s eltávozott.

Mintegy reggeli kilenc óra lehetett, a midőn Palkó az éj fáradalmi és csalódásai után, felébredhetett. Kiugrott ágyából s öltözködni kezdett. Mindennapi ruhája, a tegnapi grófoskodás után igen kopottnak, viseltesnek s a divattól elmaradottnak látszott előtte. Szerencséjére birt annyi ösztönrel, hogy izléstelenül tartotta, már korán reggel báliasan öltözködni, fekete frakkba, fehér mellény s glacé keztyűbe; habár diák korában azt hitte, hogy a nagy urak otthon reggeltől estig folyvást így vannak felkraglizva, így reggeliznek, így vetik magukat a pamlagra, ha az inas behozza ezüst tálcán a „Pesti Hírlap“, „Regelő“ vagy a „Honderő“ legújabb számát, s talán még így kelnek utazásra, így mennek ki lovagolni a városba, vagy épen vadászni is az erdőkre.

Elhatározta, hogy mihelyt kikapja, mint zongora- és német nyelvemester első havidiáját, azonnal könnyű, csinos nyári öltözködést csináltat, hogy így külsejében a mindennapi és a teljes paradé között a különbség ne legyen oly szembeesző.

Egyszermind feltevé magában, hogy daczára pályája ily szerencsés kezdetének, nem hanyagolja el azt, a miért Pestre jött, hanem felkeresi a personális expedituráját, beadja iskolai bizonyítványát, s azt is, a mit a patvariáról hozott, s felesküszik a tek. kir. tábla hitese jegyzőjének.

Épen készen volt s csak kalapjáról akarta még levérni a tegnapi port, a midőn kívülől megcsattintja valaki az ajtó kilincsét, s barátja Sándor toppant be hozzája.

A fiú egészen magán kívül volt. Szeme forgott, hajszájai az ég felé meredeztek, nyakendőjének csokra félre állott, halvány volt és reszketett, épen mint a szinpadon Lendvay a kétségbeesteket, s a rögtön megőrülteket szokta volt játszani.

— Az ég irtalmára: mi lett?

— Hah! — válaszolt az érkezett s mintegy kimerülve erejéből, a legközelebbi székre hanyatlott. — Mint irigylem szörnyű flegmádat. Te délig nyujtókodol az ágyban s az alatt fejnél fölött ránk gyújtják a házat!

— Mit hallok! Tűz volt nálatok. Porrá égett a gyönyörű Halberhuber palota?

— Ha csak e volna a baj! de úgy tudd meg, barátom, hogy ha ma estére vitézül helyet nem állunk, fenekestől felfordul a háza!

— A haza! Elrémitesz beszédeddel. Talán csak nem tört be Belgrad alatt, a török, s tán már láttad is a véres kardot, melyet a nádor ősi szokás szerint az országban keresztül hordoztat.

Ne tréfálg, mert még ennél is nagyobb a veszedelem. Képzeld, s dühödj! It a fővárosban, a haza szívében, a hol ezer darab juratus, annyi jurista, doktor, orvos, annyi velünk tartó szabó, asztalos, lakatos, varga és csizmadia legény lakik egymás hátán: itt Pesten! ma estére pecsovics demonstráció készül!

— Hogyan? pecsovics demonstráció?

— Ugy van; ennyire jutottunk! így engedjük megerősödni fejnél fölött az ellenséget: s az újságok mégis azt merik írni, hogy türelmesek legyünk egymás vélemé-

nye iránt! az én s társaim türelme azonban, ily dolgok hallatára keté szakadt. Remélem rád is számíthatunk?

— Testestől lelkestől a tietek vagyok; de még nem mondtad, honnan mutatkozik a fürgeteg?

— Hallatlan vakmerőség! Képzeld, az alatt, hogy mi, fajnokok és elkorcsosodott ivadékok módjára, kottilionozunk Halberhuber uram salonjában: öt lovas hintó érkezik Pestre; a kocsis büszkén patogtatja az ostort, s behajt a szép-utczán egy két emeletes házba!

— S ki tilt a kocsiiban?

— Ő!

— Ő? kit értesz ez alatt?

— Kit más, mint a kiról másfél esztendő óta minden újság, szörnyűségek ír! Ő van itt, köztünk, falaink között, L... ur, a H. megyei híres adminisztrator, s pártja előre begyülekezve, felmagadta egy ezred zenekarát, s ma estére fákllyás-zenét akar neki adni, s mellé még dikéziót is tart!

— Ez nem fog megtörténni.

En is azt mondtam, s ugyanezt mondta, Kálmán, Géza, Béla, Gyula, s mindenki a kivel találkoztam. A gyűlés is elhatározta, hogy ezt, bár mibe kerüljön, meg kell akadályozni.

— Micsoda gyűléstől beszélsz? Talán Pestvármegye is bele akarna a dologba szólani.

— A gyűlés, mely ily határozatot hozott, több tekintéllyel bir, mint akármely vármegye közgyűlése. Az ifjuság, a juratus kar, szóval: az ország közvéleménye határozott; ma én voltam az elnök, én mondtam ki ily értelemben a többséget, ezelőtt félórával, a Pillwaxban!

— Helyes! nagyon helyes. S te a gyűléstől egyenesen hozzád siettél? Barátom, most ismerlek még csak igazán, szivedre. De esküszöm, meg is felelek bizalmadnak, s látni fogod, hogy a hol legény kell a gátra, vitézül Szikra Pál uram kemény marka jobban ért a fokok forgatásához, mint ujjai a zongora billentyűihez. Tehát, az ifjuság közgyűlése, vette fel az elébe dobott keztyűt, s a nyílt hadizemetre, az irtó háború minden borzalmaival fog választ adni? Hah hogy még alig van reggel tíz óra; a nap pedig oly hosszú, hogy estig egy ezred év folylhat le! Hány óraker lesz az ütközet?

— Pontosan nem mondatom meg idejét. Fákllyás zenék alkalmazva azonban eddig az volt a szokás, hogy akkor indult a tisztelgő csapat, a midőn a színházban az előadásnak épen vége volt.

— Mit adnak ma a színházban?

— A „Szökött katoná“t.

— Annál jobb. Ugy hallom, ezt a darabot nagyon járják; tömérdek ember lesz a Hatvani-utca szögletén a Landerer nyomdájá előtt, s lesz ki megvigye hírét, mire képes a magyar ifjuság, ha becsület-kérdés forog szobán. Mit mondana a liberalis oppositio az angol és a francia parlamentben, ha azt olvasnák Londonban a „Times“ból, Párisban a „National“ból, hogy a magyar ifjuság csak szájhősből áll: akik tudnak ugyan éljeneket kiáltani a megyegyűléseken, de ha az ellenség a közelben mutatkozik, s a főváros szabadelvű híret kompromitálni vakmerősködi, gyáván összeteszi kezét, s engedti, hogy tormát reszeljenek az orra alá!

Igy beszélt azon időben a juratus: vagy legalább ez volt modora, ez volt kuralis stílusa, mert hogy nem épen így is gondolkodott, magától érthető. Szava kevesebb volt, mint valóság, de mégis több, mint tréfa. A fiatalok tűz melege volt ez, mely a köznapiságnál nagyobb tettekre vágyott, de hiányozván az alkalom, azt ragadta meg,

a mi elébe vetődött, s képzeltöködött, mintha nagy szerepet viselhetne azokban.

Annyi igaz, hogy az azon párt részéről, Pesten, először tervezett fákllyás-zenét az ifjuság, saját maga ellenintézett inperitens provokációnak tekintette. Mint láttuk, vitatkoztak, gyűléseztek, sőt határozatok is fölötte, a nélkül, hogy egyszermind valakit, a végrehajtással is megbiztak volna.

Erre nézve biztosan számíthatnak a régi közmondásra: mundus se expediet. Elég volt: „megindítani a közvéleményt“, elég volt megpendíteni az eszmét, kikiáltani a jelszót; a többi önként fog bekövetkezni.

Ugy is történt.

A közönség épen a színházból tért haza, a midőn a nagy kaszárnyából rudakra tüzött lámpa-kiséret mellett a teljes zenekar megindult, s ezen ritkábban előforduló jelenet azonnal sok bámésködőt gyűjtött egybe. A fákllyákat a szomszéd utcák valamelyikében gyujtogatták meg. Mindössze tizen képeztek a tisztelgők seregét, de a gyűlésvész tömeg közül akadtak elegendő, a kik örömmest vettek kezükbe fákllyát, már csak azért is, hogy legalább egy félórára, mint „vármegyisták“ figurálhassanak.

Helybe érkezvén, a karmester intésére rá recsentettek az elmaradhatlan Rákóczy indulóra, s a nagydob dübögése, a trombiták harsogása, a helyszínére csala s szomszédok azokat is, a kik már ágyban fekiadtak.

A következő percekben az ellenség táborra is összegyűlt, s hadi posztót vett a Horváth és Cziráky ház szögleténél, a nélkül, hogy mozgalmaik vezéri kéz intézte volna. A kik ma reggel a Pillwaxban gyűléskedtek, csak mint történetesen arra sétáltak voltak jelen, s mintha most vennék először hírét a dolognak, apró körökre oszva megtevék észrevételeiket az ellenfél „szemtelen elbizottság“ára. Tudták, hogy nem is kell több a cél elérésére.

Történetesen épen újra követték akkor a Szép-utczát, igen csinos, de a mostan használni szokottá sokkal nagyobb kokcakkal. A régi kövözet apró rendetlen alaku kövökből állott, mely felszedetvén, helyenkint rakásra volt hordva.

E fölfödözés végtelenül csábító erővel birt. — Ritka eset, hogy egy fegyvertelen tábor épen az ütközet mezején egyszerre, véletlenül, ily roppant mennyiségben, kész municzióra találjon. Ez döntötte el a nap sorsát.

Anélkül, hogy összebeszélés, vagy titkos biztatás, vagy épen megvesztegetés történt volna, akadtak a tömegben oly önkéntes vállalkozók, a kik, kedvük szerinti kövöket válogatva, dobálózni kezének a tisztelgők felé, épen akkor, a midőn a zenekar a Rákóczy-induló trio-jára jutott volna.

A kövöket jobbra csak úgy a földön gurították előre, mint a kuglizásnál szokás. Úgy látszott, nem volt senkinek szándéka, valakit agyonverni; csak azt lehetett látni, a mint a fákllyatartók ugyancsak emelgetik lábaikat, a mindig sürűben érkező „geller“-lövés ellen.

Az ötödik, hatodik lövésre a fákllyás-zene centruma ingadozni látszott; a hatvani-utca szögletét elfoglaló tömeg mindinkább előre nyomult. Az ünnep hőse, a ki kész dikézióval várta a pillanatot, melyben övé közé az utczára léphessen, sejtve a veszedelmet, parancsot adott a kapu megnyitására, hogy a ködobálások sűrűsödésének esetére, vagy ha ezt aprókövek kartácsa, vagy épen a négyszögű kövökből bombahullás váltaná fel, a tisztelgő hadi biztos visszavonulást utat nyerveket.

E közben a zaj nevedett. Egy hang kiáltá az ablakból. „Gyönyörű liberalismus,

ha még a vélemény-szabadságot sem tanulhat meg tisztelni!“ Az utca nem maradt adós a felelettel: „Felséges példája a szerénységnek: hatan vagyotok az egész városban, kik így gondolkodtok, s török muzsikával boszantjátok a békes polgárokat.“

A botrány még tovább is ily alakban folyt volna. Azonban a banda karmestere kinyilatkoztatta, hogy ily dolgokban nem szokta a tréfát érteni. Emberei — mondá — ha fegyvertelenül is jöttek ide, viselik az egyenruhát s nem hozhatják őket oly zavarba, hogy vagy öklökhözra kényszerüljenek szállni a csöcselékkel, vagy megfutnodni a közpór elől. Ezt mondvá, eloltatá a lámpákat, összeszedte a kiosztott hangjegyeket, és szokott sorban hazafelé indult, épen azon irányban, a hol legtöbb zavarog állott. Ezek, a zenekart, mint ez ügyben neutralis csapatot, szóbeli bánatással sem illette, utjára memmi engedék s aztán ösztönszerűleg rohantak a tisztulni kezdő csatatér elfoglalására.

A rohanók első sorában egyetlen egy juratus sem volt; legalább más nap nem hallotta senki, hogy valamelyik társuk megsebesült volna. Pedig a keletkezett verekedés igen regényes színezettel birt. A rohanók a tömeg erejével akarták a fákllyásokat levérni, ezek pedig az égő szövöttekkel döfköztek a támadók felé, s ezen nevezetes estén igen sok orr megsült, és még több szakál és bajusz elperzselődött vala.

Ez lön vége a szép-utczai fákllyás-zenének.

(Folytatás következik.)

Látogatások az észak-amerikai Egyesült-államok elnökénél.

(Vége.)

Az amerikai köztársaság köztudomás szerint, azoknak, kik körülme érdekeket szereztek, semmit sem ad más jutalmul, mint csengő pénzt; sem érmekeket, sem csillagokat, kereszteteket, sem bármiféle díszjeleket, s még azt sem engedi, hogy polgárai és tisztviselői európai hatalmaktól ily tiszteletadományokat elfogadjanak. — Azonban mégis van ez alól is kivétel. A falusi nép egy bizonyos osztályának azon előjoga van, hogy feldíszítések s rendjeleket nemcsak elfogadhat, hanem azokkal földíszítve, az elnök levején is megjelenhet.

Ha valamely panaszoló vagy k'relmező küldöttség érkezik egyik vagy másik távoli néptörzstől, s ez azon sok nyomás miatt, melyet a nagy köztársaság a benszülöttek felett gyakorol, igen gyakori eset, akkor az elnök — atyja a vereseknek úgy, mint a fehéreknek, — ezek számára is megnyitja leveje ajtáit. És a jámbor emberek meg is jelennek tolmácsaikkal az estélyen, kezét szoritának az elnökkel és más nagy férfakkal, és elszalannak a termekben, mint a többiek.

A társaság előkelőbb része többnyire az elnök és családja lakosztályai mellett levő kisebb termekben csoportosul össze; a tömeg pedig egy nagy terembe todul, mely a szobor végén táruul fel. Ott felharsan a zene, ugyanazon zenekar, melyet a kerti estélyeken hallhatni. Táncz perze nincs; mindamellett csakhamar alakul — általános amerikai szokás szerint — egy kör, mely egy bizonyos nemét a polonaise-nek járja.

Azon férfiak, kik hölgyet magukkal nem hoztak, kiválasztanak egyet, s elkezednek a teremben körben forgolódni. Ha a terem túlnepes, akkor a karaványszerű tarka csoport a szomszédoszobákba is benyomul, míg csak a puszta falak el nem állják az utat s akkor aztán visszakanyarodik oda, honnét kiindult. Vannak, kik két óráig is elvándorolhatnak türelmesen e hullámzó kanyargások alatt. A kör közepén egy oszlop képződik álló férfiakból, kik az előtük ellépdelő csinos lánczfűzést szemlélgetik, s majd egyik, majd másik párhoz csatlakoznak társalogni.

E különös szokást Washington egyéb társaságokban s New Yorkban is tapasztaltam, természetesen csak az előkelőbb körökben. A mint 50 vagy 100 amerikai együtt van, minden összebeszélés nélkül mindjárt megalakul ez a keringő polonaise, mely sokszor csak az estély végével szűnik meg. Még a tengeri utazások alkalmával

is, ha kedvező idő van, ily szép rendben forgolódnak a gőzhajókon az amerikai nők és férfiak. Gőzhajókon, hol a tér oly szűk, s a hol szeretnél mégis mindenki tagjait egy kevéssé kinyújtózatni, e körforgás igen helyén van. Valószínűleg ott is találatott fel, s hajósok által ültetett át a szárazföld terméibe, a mint hogy még igen sok dolog van, ami az amerikai arra emlékeztet, hogy ők a tengerről fedezték fel s hódíták meg hazájokat és hogy ők oly nép, mely tengeri hajósoktól származik. Egyébként az amerikaiak nyugtalan, mozgékony természete is idézheti elő ama különös szokást; úgy látszik, mintha még társalgsáikat is futva akarnák teljesíteni.

E szokás nagyban élűt a párisi, spanyolországi, és egyéb európai országok társalgsáit szellemétől, a hol a hölgyekkel társalgság alatt jobb szeretünk egy pamlagra vagy kerevetre kényelmesen letelepedni, s ehhez is, hacsak lehet, a szobának egy kedélyes szlegetecskéjét szoktuk választani.

De Amerikában még sok helyen hiányzanak a gazdag butorzatok, ülő- és heverő-helyek s ha volna is ilyenek, nagyobb összejövetelek alkalmával kihordatnak, hogy a szoba anyit embert fogadhatson be, a mennyit csak lehetséges, silyenkor aztán perze hogy jobb a lábukat mozgásba hozni, mint a faladásig telt teremben egy helyben legyökerezni.

A vereshőrüeket is elsodorata a forgótömeg; komoly, méltóságos areczal lépegettek többi polgártársaik közt.

Csak egyetlen egy testszín nem látható a „fehér ház“ levein, s gyermekeinek egy bizonyos s népes osztályával nem szoríthatott meg kezét a köztársaság nagy atyja; ámbár semmi kétséget sem szenved, hogy egy beszédes, művelt s tanult néger-rel, (vannak igen művelt orvosok, teológusok köztük) sokkal érdekesebb társalgság folytatathatna, mint egy ily szótlanul büszke, mereven maga elé néző canadai kazik atyával.

Kevéssel kilenc óra előtt a zenekar az amerikai néphymnust, a „Yankee doodle“-t kezdő játszani. Ez a riadó és takaródó jel az elnök levejéről, mely rendszeren ezen nagyon trivialis amerikai nemzeti dallal, néha a nemesebb, „Hail Columbia“-val végződik, mint Angliában minden hivatalos vagy nyilvános összejövetel a „God save the Queen“-nel.

A társaság távozása, különösen ha igen népes volt, nem kis nehézséggel jár, a kalapok, kabátok, köpönyegek és esernyők kézhezkerítése tekintetéből. Mindenki most az előszobában lerakott ezen tárgyakhoz rohan, s könyörtelenül s elővigyázat nélkül dol a ruhahalmaz közt, hogy sajátját megkeresse, s utoljára szerencsésnek tartja magát, ha hideg és eső ellen bármiféle védő eszközt talál, mit számára a többiek hátra hagytak. Legalább ezt tapasztaltam egyszer az utóbbi praesidensek egyikének bucsu-levején. Hogy megtörténik-e többször is, — nem tudom. — Különben minden összejövetel a „fehér házban“ egyszerűen s józanan megy végre. Frisítók, thea vagy bámi esteli féle sohasem fordul elő. Vendégségeket, bílokát az elnök nem ad. Takarékossági tekintetek tiltják ezeket. Ennélfogva igen helyén van, hogy ezen levelek oly korán, már kilenc órákor végződnék. Ekkor még mindenkinél van ideje, hogy más, e tekintetben előnyösebb társaságokban keressen kárpótást.

Csak ritka embernek jut szerencse: az elnök kenyerét és sóját élvezheti. Ebédekert ritkán ad, és csak kisebb körben, melyhez csak a neki különösen ajánlott idegenek s legmeghíttebb barátai hivatnak meg. Időnkint nagyobb diplomatai vendégségeket is kell ugyan tartania, de ezekről nem sok élvezetet s eredetit mondhatni.

De legmelancholikusabbnak tűnt fel előttem a „fehér ház“ lakóinak életében az az ut és mód, melylyel az elnökök e háztól és ennek nyüzsgéseitől bucsut vesznek. Ez oly republikánus, hogy úgy szóljak formátlan, egyszerű vagy is inkább barátságatlan módon történik, a mint csak lehet. — Nézetem szerint valamint az elnök beiktatása s bevonulása a „fehér házba“, úgy miután néhez foglalatosságait a haza javára bevégelte, az ő kivonulására is valami hűző formáltságot vagy ünnepélyességet kellene kitalálni. Hisz megünnepeljük mind a belépést az életbe a kereszteléskor, mind a kilépést a temetés alkalmával! Hiszen egy elfoglalt vagy meghódolt vár parancsnoka is bizonyos udvariassági szabályok s megfelelő ceremóniák közt adja át a vár kapuinak kulcsait! Ilyesmíró a „fehér ház“ lakójának változásakor nincs gondoskodva.

Ha egy ujan választott elnök, miután a Ca-

itolumban inauguráltott, diadalmenetét tartja rezidenciájába, — elődei már akkor egész esendhen kivonultak abból, mint nálunk a házberők a határidő lejártakor. Az előbbi elnököt és övéit, kiknek csillaga az ujjában feltűnt nap által elhomályosított, már rég elfeledte mindenki. Senki sem ügyelt rájuk, senki sem adott nekik egy kis éji zenét dícsőségük utolsó napjaiban; semmi koszoru vagy egyéb tiszteletjel sem nyújtott nekik; semmi köszönő szó sem intéztetett hozzájuk. Csak egy vagy két ember vette észre véletlenül, a mint az elnök neje és leányai, míg férje s atyjok a Capitolumban a nép előtt székéről lelépett, egy pár kettős fogatu csészán, mindenféle málhával megrakottan, senkítől sem kísérve, a „fehérház“ kapuján kihajtottak.

Ez — a mint mondom — igen barátságatlan megválás, de egészen az amerikai költőtlen republikánus kormányzás szellemében történik. E szellemmel nem találtott meggyezőnek, hogy a nagy bírodalom elnökének, lelépése után, bármi haszon, tisztelet vagy kitüntetés maradjon osztályrésziül. A mi európai fogalmaink szerint egy férfit, ki oly magas polcon állt, hogy négy éven keresztül kormányozta erős kézzel viharban és napfényben egy nagy állam hajóját, — egy ily férfit mindig bizonyos nimbussal kellene környezni; mint p. o. Rómában a konzulok, lelépésük után mint konzulares, bizonyos előjogokkal bírtak a szenátusban.

Ha nem is pompával s egy szentnek dícsőfényével, de legalább az illendő önfenntartáshoz megkívántató szükségletekkel el kellene látni a volt elnököt. Az egyesült-államok elnöke azonban uralkodása ideje alatt évenként megkapja az időmulasztás s fáradozásai s költségei megtérítésül neki szánt 25 ezer dollárt, s ezzel punktum. Ha ebből semmit sem tudott magának megtakarítani, úgy a maga gondja, mikép fog mint ügyvéd, vagy postamester, vagy mint „farmer“ megélhetni.

Mint egy kisajtott ezirtrom, úgy esik vissza a homályba és feledékenységbe, melyből előlépett. Semmi tisztelet hely a szenátusban, semmi czím, még csak egy bársony gallér sem adatik neki kitüntetésül. Mi nekünk európaiaknak úgy tetszik, mintha ezzel a nagy köztársaság a maga becsületén s méltóságán ejtene osorbát.

De különben a társaságokban sem adnak arra semmit, hogy valaki egykor az Egyesült-államok elnöke volt.

Egy utazás alkalmával találkoztam egyszer véletlenül egy ilyen expraesidenssel, Mr. P—val, Boston egyik nagy vendéglőjében. Egy csapat bagorágó közt állt s rhumos vizet ivott. Utításkáját hónalja alá véve, velünk együtt omnibusba ült. Az uton, mind azon helyeken, hol egykor — míg feje és eszköze volt pártjának, újongva fogadák s vállaikon hordozák, most tökéletesen mellőzték, s nem is látszottak át ismerni. Sehol sem gyűltek körébe barátok, vagy háladatos pártívek. Mindenütt egyedül látám őt elhagyottan, ismeretlenül tova haladni. — Minthogy hivatal és így hatalom nélkül volt, senkinek sem volt már rá szüksége, és egészen elfeledte a demokratikus nép, melynél háladatlanság az érdem, — feledékenység a multak iránt, kevése becsülése a nagy szellemeknek s tehetségeknek, úgy látszik, hogy jelentékeny elemi, sőt szükségesekellei az igazi republikánus szellemnek.

Az egyesült-államoknak valamely expraesidense, ha babérokön szeretne nyugodni, és azt az elégtételt s öntudatot akarja élvezni, hogy neve

mégis be fog iratni a történet könyvébe, nem tehet jobbat, mint lelépése után tüstént Európába jöni. Itt megadjuk neki mind azt, — koszorukat, tisztelegéseket, kitüntetéseket. — melyek közül egyikben vagy másikkban egyszer-mászor saját honfiai is részesíthetnek. Kiss Elek.

Villámcsapás télen.

Az első mennydörgés az évben, mintegy csalhatatlan jele szokott lenni annak, hogy már itt a tavasz; s minthogy a lég villanyossággal még ekkor nem telik meg nagyon, a tavaszi felhők is minden kártétel nélkül vonulnak el, a nélkül, hogy belőlök haragos villám sujtana a földre. Csak a nyári hőségek napjaiban látjuk gyakorta cikázni a szemkápáztató villámokat, s hallunk egyes balesetekről, melyeket néha a földre patant égi szikra okozott.

Annál felülőbbj tünemény volt ez évben Nürnbergben azon gyújtó villámcsapás, mely a

Nürnbergi templom tornya, jan. 6-ikán villám által meggyújtva.

tél, kellő közepén, január 6-ikán, a Szent-Lőrincz templomát találva, annak egyik tornyát elhamvasztotta. Mint a német lapok írták, ez alkalommal különösen Dél-Németországon is hasonló villanyos felhők borongtak, de kárt a villám sehol sem tett.

Nürnbergben az említett napon, hatalmas hóvihar alkalmával a felhők nem bírták már el a villanyfolyamot, melylyel terhelve voltak, s a villám este mintegy 9 óra tájban, épen a Szt.-Lőrincztemplom egyik magas tornyát találta.

A pompás torony a gomb alatt azonnal lángra gyult, s minthogy a magasban oltani épen nem lehetett, a tűz mindig beljebb hatolt, míg végre a torony, egész a kő ivezetekig lángban állt. A látvány, mit e rendkívüli tűz okozott, valóban borzasztó szép volt. A sötét éjben magasan égő lángok kísérte fénybe borították a várost; mint valami óriási fájllya messze bevilágítá utját a rendkívüli eset bemutatására összesereglo népnek. A feckendők vizsgárai mostan közelíték a láng magasságát, s így alig maradt egyéb hátra,

mint nyugodtan szemlélni a vést, melyben az ércz-fedelést is felolvadt s melyről a föl-föltámadó szél messze hordta az égő szikákat, a nélkül, hogy egyéb szerencsétlenség történt volna.

Mint képünk mutatja, a templomnak mégis csak egyik tornya hamvadt el, s másnap csak kormos falak jelölték a helyet, hol Nürnberg egyik büszkesége állt, a mely újra építve még bizonyára sokáig fennálló emléke lesz a téli villám rombolásának.

Képek a hazai népeletről.

XLIV. A felsőbányai fazekas asszony.

Hazánk különféle vidékein a lakosok szokásai, életmódjuk annyira különbözök, hogy e sajátosságok ismeretében több tekintetben érdekes.

E lapok hasábjain már végig döcögött a borvízes székel, hadd ballagjon ide most a felsőbányai híres „edényes asszony“ is, a honunk keleti megyéiben a falusi közönség között annyira ismert fazekasok, kik, magára tornyosított döcögő ökrös szekereiken, bejárják egy nyáron nemcsak Szatmárt, hanem a távolabbi alföldi megyéket is.

Már kora tavasszal elkezdik válogatni a havonkint égetett edényhalmazból a fényesebb mázu, esendőbb kongású és általában jobb kinézésű darabokat, s azokat koronként felretelve, gyűjtögetik az „utra.“ A város, szerencsés fekvésénél fogva, e mesterséghez különös jó földet nyújt, mely nemcsak helyben, de a vidék fazekasai előtt is keresett tárgy; ehhez járul a bányászat által nyert „gelett“ (silberfreie Glütte) is, mely bizonyos feloldás után, a kiégetendő cserépre kenve, annak fényes színt és tartósságot ad. Az így elkészült cserép a híres „mázos edény“ adja, mely az itteni fazekasokat oly jó hírre emelte a vidék előtt.

Midőn az aratás megtörtént, s már reménye van a fazekasoknak, hogy a falusi gazdák némi tiszta buzakészlettel bírnak, megfogadják ismerős oláh szekeresét, s felterhelte a szekeret, mint az képünkön látható.

Elindulás előtt a szomszédoktól, ismerősektől búcsút vesz a fazekas, s aztán elfoglalja a szekér elején készített ülését, melynél valamivel alább, a szekeres oláh fia foglal helyet, lefogatva bocsoros lábát a rud mellett két oldalon. — Majd meggyújtja az öreg kurtaszáru pipáját, mely azért olyan kurtaszáru, hogy az a nélkül is drága dohány füstje kárba ne menjen s a mit szájába nem szívhat, az az orrába jusson, — végre jelt ad, s a jámbor ökrös karaván megmozdul.

Megindulnak; azonban szokás szerint csak pár mérföldet tesznek egy napon, s aztán megtelepednek az ut mellett gyepes helyen, hol míg barmaik legelnek, maguk is el kezdik süttögetni szalonájukat, mely csaknem kizáró táplálékuk az ut alatt.

Igy érnek el a megye nyugati részén fekvő s a gabbaneműekben dus falvakig, hol leginkább a templomok körében szeretnek megtelepedni. Majd kirakják edényeik egy részét, a falu asszonyai is eljönnek, és kezdik szemelgetni, válogatni és kongatni a nekik tetsző vagy szükséges darabokat, melyekért rendszeren annyi gabonát adnak, a mennyi a vett edénybe bele fér.

És így néha három-négyezer annyi értékű buzát vesznek be, mint a mennyi edényt hazulról elvittek, s ez aztán csaknem egész télen fedezi gabnaszükségleteiket. Néha megtörténik, hogy két hónapig is oda barangolnak, túrve, nélkülözve és

szenvedve. De dacára ennek, legtöbbször örömet teszik meg ez utat; sőt vannak, kik ha valamelyik évben nem mehetnek „utra,“ egészen rosszul érzik magukat. Különben e mozgalmas járáselekedés a felsőbányai fazekasok életrevalósága és iparkodásáról tanuskodik, mi különben is e vidék népet kiválólag jellemzi. Közli Varga Vilmos.

A fényképezet.

(Photographia.)

Századunk méltán számíthatja büszkeségei közé a fényképezet terén tett találmányait, annál is inkább, minthogy egészen új utat kelle e véten törnie, s a pálya, mely a kitűzött czélhoz vezetett, telve volt áttérhetetlen látszó göröngyökkel úgy annyira, hogy csupán a zászlóvivők ernyedetlen buzgalmánának köszönhető azon szép és hálás eredmény, melyet a közel mult néhány évtized gyümölcsözött. — A kutató emberi ész fényes diadalát fönnen hirdeti azon közelismerés és sok dalalu méltánnyal, melyet a fényképezet szébbnél szébb termékei a közönség minden rétegében kivívtak. — Csak alig néhány évtizeddel ezelőtt csupán tehetősbeink valának képesek szekereteik, jó barátaik avagy elhunyt jeles öseik arcképeit megszerelni, s maguknak ezekből érdekes arcképgyűjteményt szerkeszteni: míg napjainkban megtehetik ezt azok is, kik a szükségesen felül fényűzési czikkekre csak jelentéktelen összeget fordíthatnak; sőt épen nem alaptalan azon remény, hogy néhány év múlva alig fogunk szegényebb sorsu családok is találni, mely legálább egy vagy két becses arcképet ne bírzen tiszteletteljesen; szóval a fényképezet napról napra nagyobb kiterjedésnek örvend, s e tova terjedését elősegíti főleg azon körülmény, hogy az ugyszólván a közérdekltség, s ezzel kapcsolatban a napi közbeszéd tárgyává lön.

Nem lehet tehát érdektelen ezen annyira fölkarolt tárgyról egyet más közelebről hallani. Lássuk mindenképp az előtti fényképezet elmdetének kifejlődését, annak különféle módosításait, s végre jelen állását.

I.

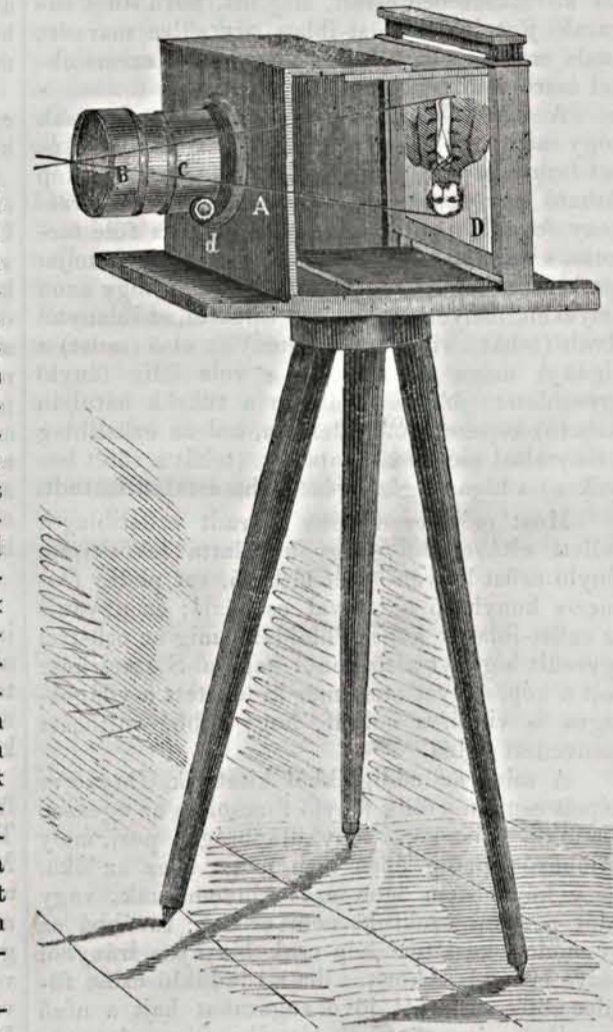
A sötét kamara (Camera obscura.)

Ha egy, — közönségesen gyújtó — vagy nagyítottóveznek (tudományos néven „kétszer domboru“nak) nevezett lencsét világosablak felé tartunk, és a lencse háta mögé valami fehér lapot p. o. kemény papírt tartván, ezt a lencséhez majd közelebb, majd attól messzebb visszük: fogunk bizonyos távolságot találni, melyben a fehér lapon az ablaknak élesen rajzolt képe tűnik elő. E kép még élénkebb lesz, ha a fehér háttalnak azon részét, melyet a kép elfoglal, valami fekete ernyővel elárnyékoljuk; nagyobbá pedig, az a lencse domborodásához képest nagyobbodik vagy kisebbedik. Az így nyert tünékeny képen valami szembeálló sajtászkodó vesztünk észre: megvan t. i. az egész fordítva; ha p. o. az ablakban virágédény volt, az a képen fönnt látjuk, úgy hogy a benne levő virág lefelé áll, a mi viszont az eredetiben fönnt van, az a képen lén, nem különben a mi jobb felül van, azt bal felül fogjuk látni, a viszont.

Ezen megfordítás okának magyarázata kissé hosszassá tenné jelen ismertetésünket, azért elég legyen most a tényrt csak megemlíteni, melynek

igaz voltáról az említett egyszerű kísérlet által kiki könnyen meggyőződhetik.

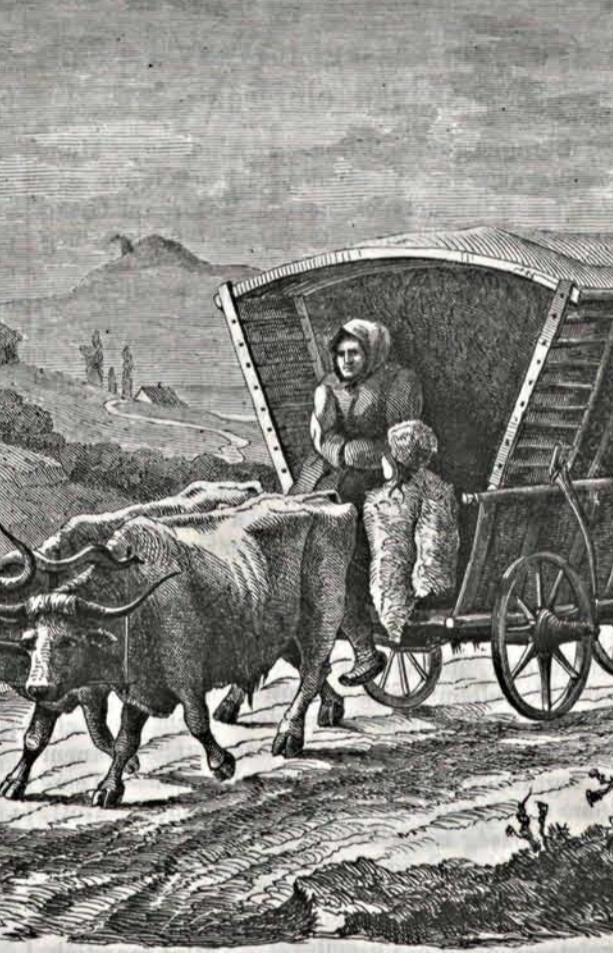
Igy tehát kaptunk egy képet, melyet mint-hogy a fény (világosság) hoz létre, joggal nevezhetünk fényképeknek, a mely annál élénkebb és

Sötét kamara. (Lásd a „Fényképezet“ czímű czikket.)

szébb leend, minél jobban elzárjuk az oldalvilágítást. E végre készítették a kutató természetbuvárok a fény behatása ellen teljesen megvédett kisebb vagy nagyobb terméjű szekrényt, melynek egyik falába üveg-lencsét illesztettek, úgy hogy az előtte levő tárgyak képeit a szekrénynek átl-

vagy tájképet valamely ügyes rajzó, mint másolat papírra le rajzoló, vagy ha a homályos üveg helyett finom papír alkalmaztatott, úgy az ezen látszó tünékeny képet írón segítségével a papíron állandóvá tevé.

Képek a hazai népeletről: XLIV. Felsőbányai fazekas asszony.

lens oldalfalára vesse, mely képeket, hogy láthatókká tegyék, a fölfogó oldalt homályos üvegből avagy viaszos papírból készítették. ezek t. i. nem átlátszóak, hanem csak áttetszők, s így a képet fölfogják és kívülről nézve láthatóvá teszik. Az így elkészített szekrényt sötét kamrának (camera obscura) nevezük, melyet Porta nevű természettudós talált fel.

Nápolyban 1650-ben Porta készüléke kétségkívül még nagyon tökéletlen volt, de azért magában foglalta az alap elméletét, melyre az utókor czélszerű javításait építve, jelenleg már oly tökélylyel készített sötét kamrákat vagyunk képesek fölmutatni, melyek mind tudományos, mind gyakorlati igényeinket teljesen kielégítik. Egy ily újabb szerkezetű sötét kamra látható az ide mellékelt rajzon is.

Főalkatrészei: 1) A szekrény, mely a készítenő kép nagysága és a leveendő tárgy távolsága szerint kisebb vagy nagyobb térmére vehető. Minél közelebb van u. i. a leveendő tárgy, annál nagyobb leend a kép, s ezzel kapcsolatban a szekrény beltérméje is, és viszont. A szekrény belseje, hogy minden világosságtól megvédessék, feketére van festve. 2) A szekrény hátulján van alkalmazva D. homályos üveglap, mely mint tudjuk, a képet fölfogja. D lapot ki is lehet venni keretéstől, s helyébe más keretet tolni, mely a világosság iránt érzékeny lapot tartalmazza. Rajzunkban a szekrény egyik oldalala hiányozni látszik, mi azonban csak azért történt, hogy így mintegy beláthassunk a sötét kamra belsejébe. 3) Az üveglencse, mely B részcsőbe van foglalva; B cső a lencsével együtt ismét C részcsőbe, mint valami tokhan d csavar segélyével ide s tova mozgatható, oly módon, mint ezt a távcsőveknél látjuk. A lencse ki- és betolhatása arra való, hogy a leveendő tárgy képét D homályos üveglapon élesen rajzolva kapjuk meg.

Ha a képet D lapon csakugyan lehető legélesebben megkaptam, akkor azt mondom, hogy a tárgy „be van igazítva.“ Azon pont, vagy itt azon egész lap (D), melyben a lencse az előtte levő tárgynak tiszta és éles képét adja, nevezetük a lencse gyújtójának (focus), mivel ha a lencsét a napnak fordítjuk, akkor ez lesz azon hely, melyen képes a lencse gyújtani. Ezen részekből áll a szoros értelemben vett sötét kamra, mely háromlábú állványon nyugszik, hogy ennek segélyével a gépet bárhol szilárdul felállíthassuk. Az említett alkatrészeknek kívül szoktak még a fényképezeti gépeken különféle mellékességek lenni, melyek azonban nagyobb részt a kényelem és izlésteljes kiállítás körébe tartoznak, azért ezek fölemlítésével nem is akarjuk az olvasó figyelmét terhelni. Lássuk inkább a sötét kamra alkalmazását.

Kezdetben az egész készüléknek használata abban állt, hogy a homályos üvegre vetett arcz-

vagy tájképet valamely ügyes rajzó, mint másolat papírra le rajzoló, vagy ha a homályos üveg helyett finom papír alkalmaztatott, úgy az ezen látszó tünékeny képet írón segítségével a papíron állandóvá tevé. Annnyhaszna tehát már volt a sötét kamrának, hogy az egy mintaképet adott, mely után természetesen könnyebb volt a kívánt képet elkészíteni; ámde a fáradság azért nem igen volt kisebb, azért is azon kezdtek gondolkodni a természet-buvárok, vajjon nem lehetne-e a tünékeny képet valamely könnyebb módon állandóvá tenni? S ime a kutató emberi észnek végre is sikerült a fényt

annyira hatalmába ejteni, hogy annak segélyével képes a sötét kamrában lerajzolt kép másolatát egész hűségében előállítani.

E találmány kétségkívül egyike a legelméletesebbeknek, ámde a czél kivitele körüli érdem nem kizárólag a fénytároló (Optica), hanem egyszersmind a vegytároló (Camera obscura) nevezük, melyet Porta nevű természettudós talált fel.

II.

Első lépés a fényképezés terén.

Az első tapasztalati alapokra fektetett kísérleteket e tárgyban Wedgwood és Davy híres angol természettudósok tették, kik az ezüst sóknak azon ismert tulajdonát, melynél fogva a világosságnal megfeketülnek, arra akarák fölhasználni, hogy így a sötét kamra tünékeny képét állandósítsák.

Emlé kísérlet mindenestre igen helyes lépés volt a kitűzött czél felé, azonban sajnos, hogy az említett vegyészek itt is, mint minden kezdeményezésnél nehézségekre bukkanván, a jól kezdetűt kiagyengítéstől visszatarították. Átvették ugyanis ily eljárást mellett a tünékeny képét ezüst só oldatával itatott papírra, minthogy ott, hová a lencse világos sugarakat vetett, p. o. az arzon, — az érzékenyített papír csakugyan megfeketült, míg ellenben ott, hová sötét p. o. fekete ruhátló jövő sugarak estek, a különben is fehér papír változatlan maradt: igen, de az így létrejött kép egész elentéte volt az eredetinek, minthogy a mi az eredetiben fehér volt, az itt fekete lett, és viszont, azonföül ezen visszáskép is, melyet a fényképezésben nemlegesnek (negatív) nevezünk, csak addig volt látható, míg sötétben maradt; a mint azonban világosságra hozották, a papír azon helyeken is megfeketült, melyek a sötét kamrában változatlanok, vagyis fehérek maradtak; a világosságon tehát megfeketült az arcz is, kiz is, és így a világos és sötét helyek közti szinkülóbség többé nem volt észrevehető, vagyis a kép ismét eltűnt. E két hálkörülmény annyira lehangolá a nevezett két természettudóst, hogy fölthagyták a reményvel is, ily módon valaha czélt érbeni.

Ezen időtől fogva az említett fontos kérdés nyugodott, míg 1839-ben egyszerre azon hír kezdett terjedni miszerint bizonyos Daguerre nevű francia a földatott szerencsésen megfejttette. A dolog miben léte tulajdonkép ez: Daguerre már 1824-ben kezdé a fényképezést körülüli tanulmányait; és e végre több rendű kísérletet is tón. 1826-ban szövetkezett bizonyos Niepce nevű honfitársával, s most már kölcsönösen tették kísérleteiket. 1833-ban meghalt Niepce és így az elkezdett mű bevégezése egyedül Daguerre maradt, ki tanulmányainak eredményét 1839-ben a közönség legnagyobb bámulatára csakugyan közzétette.

A francia kormány ezen elmsé találmányt jutalmazandó, Daguerrenek 6000 frankot, — nemkülönben az elhunyt Niepce iránti elismerését nyilvánítandó, fiának 4000 frankot utalványozott. Franciaország e nemes bőkezűsége által is eléggé bebizonyította, hogy a tudományok, és szpművészetek kifejlődését és fölvirágzását szíven hordozza.

Franciaország tehát nemes büszkeséggel adta át e szép találmányt, mint ajándékot az egész művelt világnak, mit ez csakugyan nagy érdekltséggel is fogadott.

De lássuk már Daguerre eljárását legalább főbb alaponvalában, mely annál kevésbbé leand érdektelen, minthogy még jelenleg is számos ily módon készített fénykép kering a közönség között.

III.

Daguerre eljárása. (Daguerreotypia.)

Daguerre fémlenemzetre készít képeit; vett t. i. jól kisimított és egyik felén megezüstözött rézlapot, melynek ezüstös részét iblanlyból (Jod) fejlesztett gőz föl tartá. A finom gőz alakban főlálló iblanly vegyület egyesült a rézlap ezüstjével, vele ezüst-iblagot (argentum iodatum) képezett, mely a f ny behatása iránt nagyon érzékeny, miért is az egész műtétet sötétben, vagy gyenge gyertyafénynél avagy végre sárga üvegen át jövő világosságnál kellett végezni; a fény a sárga színre ugyanis semmi vegyhatással sem bír. Az így érzékenyített lapot a világosságtól teljesen megvédtetett kerettestől bele tevő D lap helyett a sötét kamra hátulsó részébe, ugy hogy az érzékeny rézlap épen D homályos üveg helyét foglalta el. (Lásd a fentebbi ábrát).

Ha már most az érzékenyített lap előtt levő tölköket kihuzta, világos, hogy a lencse a leveendő tárgy képét az ezüst iblagoté re vetette. Azon idő, mely alatt az érzékeny lap a fény behatásának ki van téve, a fényképezésben kitézési időnek vagy csak kitévésnek (expositio) nevezetik, s a világítás ereje, emkülönben a lap érzékenysége szerint változó (1 másodpercztől egész néhány perczig). A kitézési idő befolyta után Daguerre a tölkövel ismét elzárta utját a lencséről jövő sugaraknak, s az érzékeny lapot kerettestől bevitte

sötét dolgozó szobájába. A rézlapot megnézve, semmi változást nem lehetett rajta észrevenni, ámbar az ezüst iblagoté vegyület átalakulást szenvedett; azon helyeken ugyanis, melyekre világos sugarak estek, az ezüst az iblanlytól fényhatás következtében elvált, míg ott, hová sötét sugarak jöttek, az ezüst-iblag egyesülve maradt; ámde ezen változás csupán vegytani, és szemünkkel észre nem vehető.

A kép tehát már rajta volt a lapon, csak hogy még nem lehetett látni, azért is az ilyen képet lappangónak szoktuk hívni; hogy pedig a kép látható legyen, a végül Daguerre a rézlap érzékeny felét higany (eleven kénes) gőz föl tartotta, s ime az előbb lappangó kép most már teljesen kivehetővé lett; oka pedig az, minthogy azon helyeken, melyeken az ezüst, társától, az iblanlytól elvált (tehát a világos helyeken) az első (ezüst) a higanyt maga mellé vevé, s vele félig fénylő egyesületet (fonsort), milyen a tükrök hátulján látható) képezett; ott ellenben, hol az ezüstiblag a fény által szét nem bontatott, (tehát a sötét helyeken) a higany-gőz egészen hatástalan maradt.

Most még ezen épen maradt ezüstiblagot kellett eltávolítani, hogy az alatta levő tiszta fénylő ezüst legyen ismét látható, ezt pedig Daguerre konyhasó oldatával eszközölte; ez ugyanis az ezüst-iblagot képes föloldani, míg az ezüsttel egyesült higanyt sértetlenül hagyja. S ezzel kész volt a kép, melyet most már ki lehetett a világosságra is vinni, a nélkül, hogy többé változást szenvedett volna.

A mint az eddigiekből kitetszik, Daguerre képeit csupán a félig fénylő fonsor és az egészen tündöklő ezüst közti fénykülöbség képezi, mely különbség pedig épen nem nagy, s ez az oka, hogy képei nem igen erős kinyomatuk, vagy mint nevezni szoktuk, nem erősek; továbbá az ily módon készített kép csak bizonyos irányból nézve látható, akkor t. i. ha a tündöklő ezüst fölület sötét tárgyról jövő sugarakat hajt a néző szemébe, s így sötétnek látszik; míg a fonsort természetes fehér színében látja a szemlélő. S ez mindenesetre nagy hiánya Daguerre képeinek; hozzájárul ehhez még az is, hogy a képek a lég behatása következtében mind inkább vesztenek élénkségükből, nemkülönben azon önmérgezési veszély, melylyel az iblanly és higany-gőzök fejlesztése jár, s ezen árnyoldalak elég okot szolgáltatnak arra, hogy a vegyészek uj, előnyösebb mód fölitalálásáról gondolkodjanak. (Vége követeik.)

Kigyós falu községi törvényei a múlt század elejéről.

Bereg megyében, Beregszászhoz egy, Munkácsoshoz négy órányi távolságra van Kigyós, egy piczi kis falu, melynek neve a Vasárnapi Újság olvasó-közönsége előtt talán most fordul meg először.

Hogy Kigyóst kik bírták, kik építették, annak a falu ladábjában — illetőleg levéltárában — semmi nyoma; anny bizonyos, hogy igen régi, a nép szájhagyomány után beszélik, hogy a Paulinus barátok is volt, ezt igazolnival látszik, egy kis harang, melyen latin nyelven ez van. „Szent Pál könyörögj érettünk, s több dülő föld elnevezése is hihetővé teszi ezt. p. o. „Barátoké, „Filléreké, „Kápolna. — Mondják, hogy a templom alatt sírbolt van, melyben az elhunyt szerzetesek nyugszanak, azonban álmukat megzavarni senki nem akarja, pedig nem hiszem, hogy az irástudó szerzetes valami becses írott emléket ne adhatna a mai kornak, de nem is igen nagy kedve lehet senkinek felbontani a sírboltot, mert alig pár évvel ezelőtt egy nem messze levő egyháza, mely leéggett templomában iv keresgetett, csaknem reá fogták, hogy barbár és sírbolttrábló. — Temploma a lengyelek berohanásakor elpusztítottatott, s így a község is. — Mikor épült fel újra, azt sem lehet tudni. — Szegény lehetett az egyház, mert csak alamizsnából építheték fel. — Vég és Sas családok tagjai járnak a templomi első székbe, s kegyeletesen özik őseik emléket. — Mint mondják, alamizsna gyűjtés végett olyan helyeken is jártak, hol a Jézus nevét nem ismerték — hihetőleg Törökországban — s ott keserves rabsgót szenvedtek hitőkért. — Csatak színhelye is lehetett e határ, ezt mutatja a düllök nevezése. „Király tábor, „Zokoli pallója, „Salánk, hol Rákóczy gyűléskedett, s Kovászó, hol vár volt, melyet II-dik János rontatott el, s közt vannak ide, — Jelenleg a község gróf Károly György birtokába jutott. — A község a fölbitörtora nézve már igen régen,

az erdőre nézve valami 10, a szőlődezsárra nézve valami 6 éve a mélt. grófi családdal kiegyezett, világos példáján annak, hogy a hol a nép lelkeszére hallgat, a hol konkolyhíntő nincs, ott megvan, vagy meglesz a szép egyezés. — Jelenleg a község 236 reform., 3 r. kath., 5 e. g. kath., 15 héber, s így összesen 259 lelket számlál. — A nép munkás és serény.

Van e községnek egy régi pecsétnyomója s egy régi tányéra önből körül rajta az apostolok, közbül a megváltó, évszám nincs rajta. *)

Van e község ladábjában a község tagjai által szerkesztett régi írott törvény, ezen aines évszám. Ugy tudom, Ugoceamegye Daboczk községében is van ily írott törvény, a melyet minden bírótételkor aláírtak a község tagjai. E törvények igen érdekesek, először azért, mert kitűnik belőlök, hogy a magyar ember mindig gyűlölte a bűnt, s a bűnt szigorúan büntette, másodsor pedig azért, mert az is kitűnik ezekből, hogy a magyar mindig szeretett maga magának törvényt hozni, míg sok civilizált nemzet maig sem képes beelőlni magát az alkotmányosságba. Közölm ezen törvények előbeszédjét, s belőle egy pár cikket; betűről betűre:

„Kigyósi lakosok

írott törvényei melyeket közönségesen tartoznak meg tartani, magok között és másokkal is megtartani, valakik a helység előtt törvénykezni akarnak, mellyek ez alább meg irt mód szerint így követeznek.“

„Mi Kigyósi Birák u. m. fő Biró Vég Ferencz, fi eskütt Balog Pál, eskütt Biró Mester Tamás, Tanácsbeliek Mester Páll, Kaszoni Mihály és Csók Mihály, nem különben az egész helység lakosi, adgyuk tutokra, minden rendbeli jó Urainknak, minthogy ország utában titeket szegény helységünk, a sok alá és feljárók által, és azok körül véghezmet sok szolgálatok miatt, az erünk felett való adózások miatt is, és a mi keservesebb, az Isten igaz ítéletéből, a föld lakosait pusztító döghalál, helységünk régi öreg jámborai, az erős ifjakkal és lakosokkal együtt megemészettek, mellyek miatt helységünk is egy idejig pusztán maradt vala, ez okokra nézve helységünk régi törvényei is mind adig míg pusztá helységünkbe vissza nem szállnak, és meg nem erősödnek, mintegy halgatásban voltak. — Annakokért hogy az Isten tiszteltessék közöttünk, egymásnak is becsületit jobban megadónak, minden dolgok is rendezebben folyának közöttünk, ez okból is Isten áldásit, helységünkre és személyünkre várhatnók helységünk törvényeit Isten segédleme álltál újabban, ez alább megirt mód szerint ékepen irattuk le, a mely így követezik:

Első törvény: Valaki Isten és felebarátja ellen, atta és teremtette mondással köröndököl, elsőben ez a büntetése: a nyaka kalodába tétetik, annak utána Ecclesia kövessen, ha pedig a kalodába nem akarna menni, a Birónak leszen hatalma rajta; az ollyat engedetlenül egy forintig megbüntetheti. Másodsor pedig ha újabban a fenn megirt káromkodásba esik valaki, két forint leszen a büntetése. — Harmadsor is ha ezen vétekben esik valaki, három forintig megbüntethetik, és mind annyiszor Ecclesia követségben ejti magát, és ezen megirt büntetéseket a vétke semmiképen el nem kerülheti.

Második törvény: Ha valaki ismét oly szitkozódással szitkozódik, ki szokott törvényével falunknak ellenkezik, az ollyanoknak ez leszen büntetése, hogy az ollyanok Vasárnapi kalodában legyenek, a harangzóástól fogva addig, míg az Isteni szolgálat végben nem megyen, a Predikatio végben menő, mingyart Ecclesia követségre előálljon, ha a kalodában nem akarna állani, akkori Birákkal az iránt megegyezhet, de az Ecclesia követis el nem engedtetik.

Harmadik törvény: Valaki helységünk lakosi közül helységünkön vagy helységünk lakosi közül akárkit is ok nélkül elvádolná vagy eldrulna, ez is megbizonyosodván a vádló ellen, három forintig megbüntethetik.

Negyedik törvény: Valaki vakmerőképen való gyilkosságban esik, Isten és Ország törvénye szerint megöletessék.

Ötödik törvény: Valamely férfi feleséges leszen, és valamely asszony férnél leand és paráz-

*) A pecsétnyomón látható: Kegya. I. H. S. (Jesu Hominiun Salvator), továbbá egy Kigyó, a község címere, s ezeket körül keriti; az évszám is látható, de én biztosan ki nem vehetem. Mint használták régi előjárónk, nem tudom, de azt láthatni, hogy száma el van verve. Jelenleg egy kisebb pecsétnyomót használ a község. — F. J. (A küldött lenyomatot átadtuk dr. R. F. urnak Szerk.)

naságban esik, és rájok bizonyosodni elegendőképen, ha a férfi feleségének és az asszony parázna urának meg nem kegyelmez, az ilyenek is Isten, Ország és Faluk törvénye szerint fivitelhel öletessenek meg, ha pedig a férfi parázna feleségit, vagy az Asszony paráznaságban esett urat meggratiázatni kívánnya, ez ilyenek három forintal büntetnek meg, annak utána egymást meg kell csapniok az arra rendeltetett helyen; ezek után két hétig az isteni szolgálatra, a poenitentia tartására szorgalmasan feljárjon, a két hét elteltvén, Isten és Ecclesia megkövessen.

Hatodik törvény: Ha pedig szabad személyek paráznaságban esnek, az ollyakat megfogatván, egymást csapják meg, elszaladván a Biró a kert gyeptűjén belől szabadosan megfoghattya és fogtathattya, ha pedig elszaladhatnát, külfölyön be a falubirójának egy forintot, külső büntetéstől megmenekedik, mindazonáltal tizenötöd napig poenitentiat tartván Ecclesia követségbe kötelezetik.

Hetedik törvény: A ki lopásban találatik u. m. ha szőlőt lop, süveglét, tarisznyával, sákkal és egyéb edényekkel kivált északának idején, az olyan lopó felakasztatik, egyéb féle g yümölcsöt ha nős ember lop, három forintal megbüntessék, Ecclesia is kövessen, a nőtelen egy forintal büntetesik meg, egyéb büntetéstől megmenekedik.

Nyolcadik törvény: Valaki Templomot, Házat, Kalyibát vagy Pinczét verne fel, nemkülönben marhát vagy egyéb jószágot, három forint érot lopna, az ollyanoknak is halál leszen fejeken érdemük szerint.

Tizenegyedik törvény: Senki is urára vagy másra ne tilson, ha pedig tilt, három forint büntetése esik.

Tizenötödik törvény: Ha valaki Birónak, fő-Eskütnek, Eskütbirónak, kerüllőnek vagy tanácsbeli embernek választatik, a becsületet falutól senki magát el ne tilosa, ha pedig megtiltja, három forintal megbüntethetik.

Tizenhatodik törvény: Törvényszékben ülven a Birák, a pörösökön kívül senki ne szóljon, míg a pörösök van vadnak, a pörösök is pedig becsülettel szállyanak, a törvényszékből senki a pörösöknek tanácsot ne adjon, se pedig egymást ne becstelensécsk, a kik ezek ellen eszeleseknek, mindenkor hatalmon maradnak, mely mindannyiszor hatvanegyet pénzt teszen.

Tizenharmadik törvény: A ki Biráktól tététe határt bontogat és megháborít, félkezín marad, melyet húsz forintokon válthat meg.

Tizenkilencedik törvény: A ki más szöllőit el kapdílja és a megbántódott fél Biráktól viszen ki az ellen, a ki az ő örökségét elképálta, az ollyan valahány helyen elkapdja, mindannyi gírán marad, azaz annyiszor való három-három forintokon, és a megsértődött félnek is minden kölcsigin elmarad.

Huszonharmadik törvény: Ha a férfi feleségével fekvő jószágot szerez avagy pénzen veszen, az oly jószágának harmada a feleségét illeti, ha az öröklevélben neve világosan fel leszen írva; így éres minden egyébféle együtszerzet és kereset jószágoktól is.

Ezen községi törvények, ugylátszik, a múlt század elején hoztak. A község vénei mind tudják, hogy meg van, de az előbeszédben említett előjárókra senki nem emlékezik, noha a Vég, Mester, Balog, Kaszoni és Csók családok képezik ma is jobbára a községet.

Közi Ferge József.

Csörsz árka.

Egy felsőbb helyről a községekhez érkezett körlevél szerint, a magyar akademia archaeologiai bizottmánya feladatátul tűzte ki, a Csörsz árkanak nevezett legészakibb római vallumot az erdélyi dáciai vallummal öszeköttetésbe hozni. Az említett körlevél szerint az akademia bizottmányának szükségé volna e czéllra vonatkozó régibb térképek, rajzokra, s néphagyományokra, melyek után ezzen tárgyat felderíteni lehetne.

Sajnos, hogy a községnek a kívánt adatokkal nem rendelkezhetnek s csak a Csörsz-árok vonala körül eső községek némelyike hozhat fel néphagyomány után valamely homályos adatot; a kutatás eredménye aligha sikerleten nem leand, mert századokon át a nép száján maradt Csörsz király árka nevezetnél a nagyszerű árok létezésénél egyebet nem tudunk.

Alulirt a Csörsz-árok vonalát néhány mérföldnyi hosszúságon megnéztem, kíváncsi lettem tudni azt is, ki volt azon Csörsz király, a ki a nagyszerű árkot vonatta s mi ózija volt az árok-

nak? Előbb az árok vonalán eső községek lakosaihoz fordultam, kikről csak annyit hallhattam, hogy a „Csörsz király huzatta az árkot a törökök betérése ellen.“ Ezzel nem levén kíváncsiságom kielégítve, régi magyar írók könyveiben kutatam, de csupán két írónál, ugymint Budai Ésaías polgári lexiconában és Béla király névtelen jegyzőjének magyar nyelven kiadott könyvében találtam Csörsz vagy Csörsz királyról igen rövid említést.

Budai Ésaías polgári lexikonának I. darabja 519-ik lapján követezőket olvastam: „Curzán, Kund fia. A tudós Katona ugy tartja, hogy ennek a Curzának vagy Curznak neve még ma is fennforog Magyarorszában, t. i. azt az árkot, mely Árokszállás nevű helységnél kezdődik és a Tisza felé tizenöt mérföldig tart, Csörsz király árkanak vagy rövidben Csörsz árkanak hívják. A Curz nevet máj írásmód szerint Csörsznek írhatjuk.“

Budai Ésaías ezen közlése a kíváncsiságot még jobban fokozta, mert ebből még azt is lehet következtetni, hogy Kund fiát Curzánt maga Katona keresztelte Csörsznek, mert Curzánból Csörszt kihozni merész dolog, de ha Curzán volt is Csörsz, annak királyságáról mit sem említ Katona.

Béla király névtelen jegyzőjének magyar fordításában a 10-ik lapon a hét vezér közt csupán anyyi van említve „Könd Csörsz atyja.“ A névtelen jegyző egyebet nem említ, már pedig ha Csörsz, Könd vezér fia király volt, még pedig Magyarorszában, hol a Csörsz árka létezik, el nem hihető, hogy a tudós krónikáiról meg ne említette volna, mikép Szent István előtt már egy Csörsz nevű király is létezett Magyarorszában.

Miután homály fedi egy a Csörsz vagy Csörsz király létét s nevezetét, mint a nagyszerű árok czélját, azt hiszem, a tudományos világ sokak kíváncsiságát elégitené ki, ha a Csörsz vagy Csörsz király névről s az árok czéljáról kimerítő felvilágosítást bocsátana közre. *)

Uj-Hartyánban 1864. april 23-án.

Radimeczky Mihály, jegyző.

A víz színe.

Wittstein kísérleteket tett a víz színe felett, melyeknél követező eredményekhez jutott:

1. A tiszta víz nem színtelen, hanem kék.
2. Az ásványzatok, melyek valamely vízben vannak, ennek színét nem változtatják meg.
3. A különböző színek, melyeket a vizek a természetben mutatnak, a feloldott szerves anyagoktól származnak.
4. Ezen szerves anyag a vízben feloldott állapotban van. Feloldását az égvény (alkali) eszközli. A víz, ha e szerves anyag nagyobb mennyiségben van benne, mely barnafekete, ha ritkább oldatban jelenkezik, sárga vagy barna, és az ugynevezett telepítvény-savakhoz (Humus-sáure) tartozik.
5. A feloldott szerves anyag mennyisége egyedül a jelenlevő égvény mennyiségétől függ.
6. Minél kevesebb szerves anyagot tartalmaz a víz, annál kevésbbé tér el színe a kéktől; a szerves anyag szaporodásából a kék szín lassankint a zöldbe, és ebből a sárgába és barnába megy át, mi az által történik, hogy a szerves anyag szaporodása által a kék szín lassankint megszoritatik.
7. Mialatt a televénysav a víz színét megváltoztat egyék feltétel, minden vízben bőven feltalálható, a másik feltétel, az égvény, nagyon egyenletlen métekben van eloszolva. Ennélfogva a (szabad) égvényben legszegényebb vizek mindig a kékeszínűek közelednek; és csak az égvény szaporodásával, illetőleg a feloldott televénysavnak ezáltal eszközölt szaporodásával veszen fel a víz zöld, sárga és barna színt.
8. A víz által érintett kő természeté tehát csupán csak a víz színére nézve irányadó.
9. A víz színének időszaki változásai nem onnan származnak, mintha a vízben levő szerves anyag szaporodnék vagy fogyana, hanem légköri befolyásokból támadnak.

10. Általános szabályként elfogadhatjuk, hogy a víz annál puhább, minél inkább a barna színhez és annál keményebb, minél inkább a kék színhez közelit. Ennek oka azonban nem a szerves anyag

*) Több régiségtudósunk már a múlt nyáron beutazta a Csörsz árka vidékét s a kutatás eredményét közze is fogja tenni. Addig is jó volna, ha az illető vidék értelme-szebbjei mielőbb közlenék velünk az e tárgyú mondákat, hagyományokat, adatokat stb. — Szerk.

nagyobb vagy kisebb mennyiségben keresendő, hanem a nagyobb vagy kevesebb égvénytartalomban, mitől aztán megint a szerves anyag mennyisége függ. — Dr. B. L.

Egyveleg.

*(Gázborbanás Stuttgartban.)

A múlt hó 19-én nagy szerencsétlenség történt Stuttgartban, melynek több emberélet is esett áldozatul. Az említett nap estéjén, kevéssel 6 óra előtt, egy ház gázborbanás által, melynek ágyulövészterü robaja elhangzott az egész városban, romokba dőlt. A ház lakói már egész napon azt nagy gázzagot érezték, s felhívták a háztulajdonost, hogy nézzen ennek oka után. A háztulajdonos délután flura ment, s neje kutató a gázkülmös okát. Szerencsétlenségére égv gyertyával lépett be a raktárba, hol a gázometer volt, az explozió azonnal megtörtént, s első áldozata e nő lett. Kivüle még egy gyermek is egy iparos fia, ki ép akkor ment a ház előtt, azonnal agyonsujtatott; három más személy kisebb-nagyobb mértékben megsérült. A robanás oly borzasztó volt, hogy az összes szomszéd házak ablakait bezuarta, s az utczán által más házakba is röpltek kövek. A közel Szent-Lénárt-templom ablakai is szintén bezuattak, s ezek között egy szép ívegfestmény is, mely csak tavaly készült.

*(Egy fiatal Nimrod.)

Tebesa környéke a legkitűnőbb vadászterek egyike, hol nem csak a francia, hanem az arab vadász is izes kedvtelésit. Az utóbbiak közt azonban kevés van, a ki szárnyasokon s legfőkébb a hýnán túl nagyobbra is vállalkoznék. A rettegett oroszlánal kevés mer szembezállani, s e bátrak sorában legkitűnőbb egye alig tizenölvöz éves ifju, ki már húsz oroszlánt ejtett el, mindig egyedül és lesből. A beduin ifju külseje épen nem árulja el benne az oroszlánlövőt; arca szelid, barátságos kifejezésű, testalkata gyöngéd, vékony. Egyetlen fegyvere, késén kívül, nyomorú arab cső, mely sodronnyal van agyához erősítve; de oly biztosan czéloz vele, hogy golyója soha sem hibázza el a kellő pontot. Türelme és kitartása bámulatos. Utolsó oroszlána után két hónapig járt, éjjel nappal nyomozva és levele azt valamely fára vagy sziklahasadékban, mig biztos lövése nyílt alkalmá, mert a nélkül soha sem lö.

*(Újges iparlovag.)

A francia császárné e napokban az olasz operában az előadás alatt hosszasan nézegetett egy, a szomszéd páholyban ülő keleti arczvonású nőre, kinek millió sügárban ragyogó értékes fülbevaló közfigyelmet ébresztettek. Midőn fölvonások közt e nő férje eltávozott, egy idegen ur lépett a páholyba, s a császárné nevében a fülbevalókat egyikét megtekintésül kérte. A meglepett urholgy a legnagyobb készséggel engedelmesskedett, s midőn férje visszatért, siettét őt a történetről értesíteni. A kevésbbé hiszékeny férj rögtön utána látott e hir mibenléteének csakhamar küsült, hogy a kérdéses ur igyes tolvaj volt. Másnap a reggeli órákban a férj a rendőrségre ment és ügyben intézkedni; — ezalatt egy rendőr jelent meg nejenél a fogadóban s a kutatások megindíthatása végett a másik függőt is hivatalosan kérte. A jámbor nő ezt is odadatta, s csak mire férje hazajött, tünt ki, hogy az állítólagos rendőr és a tegnapi iparlovag bizonyosan jó czimborák voltak.

*(A festett zöld szín veszélyes volta.)

Dr. Felletár Emil, a pesti kir. egyetemen a törvényeszi képvény magántanára, közlebb egy cikket közöl a „P. H.“-ben, mely a zöld színű szövetek, falfestések, müvirágok stb. veszélyességét gyakorlati példákkal igazolja. Ez azonban csak a mireny-zölddel (arsenikum) festett kelmékre áll. Többi közt felemliti, hogy Erdmann, lipcsei tanár, egy 20 rőfös, mirenyzöldre festett báli ruhában, 900 szemer fehér mirenyt talált, azaz oly mennyiséget, mely 450 felnőtt ember megölésére elégleges.

*(A drágaság Mezőkőben.)

A mint írják, oly rendkívül, hogy egy szivar ára 1 real, egy fekete kávé, egy korty palinka 1 real. Egy real pedig a mi pénzünk szerint = 50 kr. ezüstben; kisebb pénz nincs; egy napzsámas kap egy napra 4-6 frtot. Egy pár csizma 40 ft., egy öltözet 160 ft. S ez nem annyira a bór vagy kelme, hanem a kézművesek hiányában van így. A posztó vagy bór talán olcsóbb mint nálunk, hanem alig van mesterember, ki készítené valamit.

*(Langyvizet szabadon becsütötték.)

Általában az internált lengyelek is megmenekültek, s nagy részök már átlépte az osztrák határokat.

HIRDETESEK.

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában Pesten (egyetem-utca 4. sz.) megjelentek...

SZENT LÁSZLÓ.

Történelmi költemény. Irta Garay János.

Két kötet. (248, 208 lap.) Fűzve 1 forint 40 krajczár.

A MAGYAR NÉP

DALAI és DALLAMAI

Hangjegyekre tette és kiadta

SZINI KÁROLY.

Nyolczadrét. (72 lap.) Fűzve 30 krajczár ausztriai értékben.

KIS POSTÁS.

A kis magyaroknak küldi Lukács Bácsi.

Sok benyomott képpel. Két füzet. (96 lap.) Ára füzetenkint 20 krajczár ausztr. érték.

FOG-GYAPOT.

Sokoldalú fíradózás és számos kísérlet után sikerült alulírtnak egy oly foggyapotot feltalálni...

Ezen gyapot akkép vétetik használatba, hogy annak az egyik vége meggyújtatik...

Magyar- és Erdélyországra nézve TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerész ur... kapható.

Aradon Ring és Szarka. — B.-Csánán Latzay. — Beregszászon Buzáti. — Debreczenben Borsos...

Egy kisebb csomag ára 30 kr., egy nagyobb csomagé 50 kr. a. é.

Cs. kir. kizárólag szabadalmazott

Élet-ital (Lebens-Trank)

Biztos házi-szer

a macsalfáz, emésztési gyengeség, gyomorgörcs, hányás, tengeri betegség, mámorosság...

Bereauban: Kunz J. — Keeskeny: Papp M. — Komáromban: Kecskés J. — Czegleden: Balogh S. — Lánzhelyen: Melichár F. J. — Csánadon: Jung N. — Leobenben: Stollowsky F. — Debreczenben: Geréb és Hanning. — Lovasbényében: Krenn L. — Eszéken: Karolyovics N. — Érsekújvárt: Konlegner I. — Gyöngyösön: Kollár M. — Gyöngyösön: Kocziánovich J. — Győrben: Szaller és Czeip. — Haczfelden: Teibisz J.

Beküldetett.

A cs. kir. szab. K w i z d a Ferencz János korneuburgi üditő-nedv kiténo hathatóságáról a múlt hóban több ízben hoztak elismerő-nyilatkozatokat...

ÜDITŐ-NEDV

(Restitutions-Fluid)

lovak számára

KWIZDA FERENCZ JÁNOSTÓL Korneuburgban.

Első Ferencz József ausztriai császár Ö Felsége által, az ausztriai államok összes területeire nézve — megelőzőleg annak gyakorlati használatát illetőleg...

Valódi minőségben kapható:

PESTEN: TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerész urnál, király-utca 7. sz. a.

B.-Gyarmaton Omaszta F., — Debreczenben Bigno J., — Eperjesen Zsembery, — Eszéken Deszát, — Esztergomban Bierbrauer J. C., — Gyöngyösön Kocziánovich J., — Győrött: Lehner F., — Isperen Flamm J., — Kassán Novelly A., — Késmárkon Gensersich, — Kolozsvárt Wolf J., — Komáromban Ziegler A. és fia, — Laposon Kroszter F., — Miskolcon Spuller J. A., — Nagy-Becskereken Haidigger, — Nagy-Kantzsán Fesselhofer és Rosenfeld, — Nagyszombatban Smekal és fia, — N.-Varadon Jány A., — Pakson Flórián J., — Papan Bernmüller W., — Pécsétt Háy E., — Pozsonyban Schertz F. és Hackenbergertestv., — R.-Szombathban Hamaliar A., — Szabadkan Stojkovits D., — Szegszárdon Hutter A., — Szolnokon Schefftsik, — Szekesfehérvárt Kovács P., — Sopronban Müller és Mezey, — Trensenben Weiss L., — Teplizen Weiss L., — Varazsdon Halter F., — Zagrabban Mihics Gr., — Zala-Egyszeren Hulinsky A.

Öväs. Osztetvesztések kiküldése tekintetéből, más hasonlevi nem szabadalmazott gyártmányokkal, — tisztelettel kérjük arra ügyelni, hogy a cs. kir. szab. üditő-nedv palackjai czimképén a szabadalmi okirat, a londoni érem és a korneuburgi kerületi gyógyszerár czéjje van nyoma, ez utóbbi még a palackokra is beégetve.

A PATKÁNYOK ÉS EGEREK

biztos és gyors kiirtása

egy csász. kir. kizár. szabadalm. Irtsózer által. — Gyertya-alakban 1 darab ára 50 kr.

Valódi minőségben kapható:

PESTEN: Török József gyógyszerész urnál, király-utca 7-ik sz. a., továbbá:

Keszthelyen: Wünsch F., — Kolozsvárt: Wolf J., — Pozsonyban: Schertz Fulöp, — Sopronban: Pachhofer, — Varazsdon: Halter D.F., — Verőczen: Bász J. K. uraknál.

A pozsonyi Urbanek-féle faiskolának végképeni eladása.

Főtisztelendő Urbanek Ferencz kanonok urnak faiskolája Pozsonyban, mely 90 év óta miveltezik, s közel 18,000 mind égszeszes és erős nemesséit fát nagyobbrészt loborakban, névszerint vagy 5000 darab almafát, 9000 darab korbátfát, 600 darab cserenyevé...

Szálas fák 6' vagy még magasabb 50 kr., Közép magasságú fák 5' és azonfelül 40 " — 30 " — 20 " — 10 " — 50 kr., Ha 100 db-ot megvesz, az arányban 40 " — 30 " — 20 " — 10 " — 50 kr., Ha 100 db-ot megvesz, az arányban 40 " — 30 " — 20 " — 10 " — 50 kr., Székcsérvárt: Lógnán A. és Stöger F. czukrász. — Szolnokon: Schefftsik Istv. gyógyszerész. — Temesvárt: Heuduschka L. és Hein L. — Vácson: Trágor A. és Bendorfer Gyula. — Veszprémben: Frimmler H. — Zagrabban: Mihig G. gyzm. uraknál. 1001 (1)

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában Pesten (egyetem-utca 4. sz.) megjelentek...

NEMZETI SZÍNHÁZ.

Kiadja TOLDY ISTVÁN. Egy-egy költi füze 80 krajczár ausztriai érték. 1. Szigligeti Ede. Béli Pál. A gróf Teleki-féle alapítványból száz arany pályadíjjal jutalmazott eredeti szomorudjáték...

ADLER L. pénzváltó-irodája

Pesten, Dorottya-utca 14-ik sz. a.

sorsjegy-társulatok programja.

I. Befizetés 25 egy negyedévi részletekben: A. 20 személy 20 hitelsorsjegyre 8 ft. 1/4 évenkint. — B. 18 személy 19 darab mind osztr. sorsjegyre 4 ft. 1/4 évenkint. — C. 20 személy 20 darab 1864. 50 fős sorsjegyre 3 ft. 1/4 évenkint. — D. 10 személy 10 darab 1860. 100 fős sorsjegyre 6 ft. 1/4 évenkint.

II. Befizetés 25 havonkénti részletben: E. 10 személy 10 hitelsorsjegyre 6 ft. 30 kr. havonként. — F. 10 személy 10 darab 1860. sorsjegyre 4 ft. 80 kr. havonként. — G. 10 személy 10 darab 1/4 1864. sorsjegyre 4 ft. 60 kr. — H. 10 személy 10 darab Rudolf-sorsjegyre 3 ft. 20 kr. — I. Bélyegdíj részletszelvényenkint A. D.-nél 1 ft. 30 kr., B. C.-nél 68 kr.

Az e társaságokban résztvevők az illető részletbefizetés ivekben bejegyzett sorsjegyre közösen játszanak; a nyeresmények, miután a kihúzott sorsjegyek újabb helyettesítetnek, a résztvevők közt egyaránt osztanak fel, s a részletfizetések letelte után az A. C. D. E. F. G. alattiak mind-egyikének egy eredeti sorsjegyből részesedő részletet kapja.

Sorsjegy-árak havonkénti részlet-fizetéssel: Sorsjegyek, melyeknek árfolyam-értéke 40 ftig rugnak, első részlet-fizetés 4 ft.

Igervények díjai: 1 darab Credit, huzás április 1-én, 3 ft. 50 kr., — 1 darab Pálffy, huzás március 15-én, 2 ft. 50 kr. — Bélyegdíj 50 kr.

Különféle sorsjegyek összeállítása havonkénti részlet-fizetés mellett.

5 forint: 1 Rudolf-, 1 Waldstein-, 1 1864-diki 50 fős sorsjegy. — 7 forint: 1 Salm-, 1 Genois-, 1 budai, 1 Rudolf-sorsjegy. — 9 forint: 1 Credit-, 1 Como-, 1 Keglevich-sorsjegy. — 10 forint: 1 Credit-, 1 Waldstein-, 1 Wündischgrätz-, 1 Keglevich-sorsjegy. — 10 forint: 1 Credit-, 1 Waldstein-, 1 1864-diki 50 fős, 1 Keglevich-sorsjegy. — 12 forint: 1 Eszterházy-, 1 1864-diki 50 fős, 1 budai sorsjegy. — 12 forint: 1 Credit-, 1 Pálffy-, 1 Salm-, 1 Keglevich-sorsjegy. — 15 forint: 1 Credit-, 1 1860-iki, 1 Salm-, 1 budai, 1 Rudolf-sorsjegy. — 15 forint: 1 Credit-, 1/2 1889-iki, 1 1864-iki 50 fős, 1 Clari-sorsjegy. — 20 forint: 1 1854-iki, 1/2 1860-iki, 1 Keglevich-, 1 Rudolf-sorsjegy. — 25 forint: 1 1860-iki 500 fős, 1 1860-iki 100 fős, 1 triestini, 1 Pálffy-sorsjegy. — 30 forint: 1 1889-iki egész, 1 Credit, 1 1864-iki 50 fős, 1 Keglevich-sorsjegy.

Részletfizetések egyes sorsjegyekre, valamint társulati sorsjegyek rész-jegyre, az ismert föltételek alatt eszközölhetők. Bevásárlása és eladása mindennemű értékpapiroknak és pénz-nemeknek, előlegezések, sorsjegyek és állampapirokra, incasso és megbízások stb. Vidéki levélnél megrendelések titoktartás mellett gyorsan és pontosan teljesítenek. A vidéki levélnél különös kedvezményben részesítetnek, s szükségleteik fedezése végett idejekorán hozzám fordulhatnak.

Legbiztosabb szer a fogfájás ellen.

Az általános jónak tapasztalt fájdalom-csillapító fog-cseppek, melyeket alulírott délamerikai gyökerekből állít elő, s mely már európai hírnevet örvend, s a legértel-mesebb orvosok által, mint ilyen, rendeltetik, az azt használni kívánók érdeke- és kényelmére minden időben valódi minőségben kapható:

Pesten, a magyarországi főraktárban, TÖRÖK J. gyógyszerész urnál, király-utca 7-ik sz. alatt, s minden magyarországi gyógyszerárban. Egy üvege ára használati utmutatóval 33 kr., 70 kr. és 1 ft. a. é. Ismétli eladók 25% engedményben részesülnek.

Jovanovics Miklós, a bécsi egyetem által okleveleztet fogorvos. Lakása Linczenb 964 (5-0)

Fontos mezei-gazdák és építési vállalkozók számára!

Van szerencsénk ezenel tisztelettel jelteni, hogy tűzmentes patent-asphalt-háztető-nemezeink

főraktárát, mely már Magyarországon kényű, tartós és olcsó háztetőző anyagának ismertetett el, — házak, csürök, felszerék stb. tetőzészre — a cs. kir. osztrák birodalom összes területeire nézve

PÜRNER KRISZTIÁN urra ruháztak át Pesten, 3 korona-utca 23-ik szám alatt, hol is minden megkívántató tudakozásokra kellő válasz adatik, s a megrendelések gyorsan és pontosan eszközöltetnek. 992 (2-10) Anderson D. és fia Belfast-ban.

Pénzkölcsönöket

főlibirtokosok, városok, községek és egyház-községek részére gyorsan és csekély díjazás mellett eszközöl s illetőleg közvetít

az országosan engedélyezett ügynökségi iroda Pesten, városház-utca 1-ső szám.

(Nagyobb összegek 4 hét alatt eszközöltetnek, kisebb kölcsönök eszközése több időt igényel.)

Ugyazonon intézet által bármely pénzintézeteknél netalán már beadványozott kérvények sürgetése, valamint végleges elintéztetések tárgybani teendők véghezvitale elvállaltatik.

Végre biztos váltóknak elértékesítése is ezen ügynökség által mérsékelt díj mellett eszközöltetik. Tettau Lázár, országosan engedélyezett ügynök. 993 (3-4)

SONNENFELD JÓZSEF

Nagyváradon, sas-utca 4-ik sz. alatti házában, ajánlja nagy és dúsan felszerelt

porcellán- és üvegáru-tárát

a legjutányosabb ár és pontos kiszolgáltság mellett.

A bel- és külföldi legelősebb gyárakkal levén összeköttetésben, oly helyzetben vagyok, miként tisztelt vevőimnek a fentebbi áruknak minőségére ugy, mint árára a legjutányosabb feltételeket szabhatom, s a házi felszerények, etek, kávé-téca, ívő- (üveg-) és mosdó-készletek, valamint ezek egyes részlel, nemkülön-ben vendéglők- és kávéházakban szükségelt üzemembe vágó czikkek kiténo választékban megszerzésére kiváló gondot fordítom; mielő bárki meggyőződést szerezhet magának, ha üzletemet az ezenel kikért látogatással tiszteli meg.

Minden alakú és minőségű porcellán áruknai megrendelések elfogad-tatnak és azonnal legjobban fogantaba vétetnek. Egyszermind ajánlom ugyanazon házban levő, évek óta fennálló tartalom-dús s mindenkor jól berendezett

díszmü- és nürnbergi árutáramat. Nagyvárad, február havában 1865. SONNENFELD JÓZSEF. 963 (5-5)

Van szerencsém a t. cz. gazdaközönséggel, malomtulajdonosokkal s technikai vállalatok birtokosaival ezenel tisztelettel tudatni, hogy szállítató

GŐZGÉPEIM

ügynökségét Magyarországra s a mellékterületekre nézve HEKSCH SÁNDOR F.

urra ruháztam át, Pesten, két-sas-utca 12-dik szám alatt. Ezen gépek nagyon kevés tért foglalnak el, és egészen felszerelve küldetnek zét, s így mindjárt a megérkezéskor használatba vehetők. Rajzok és árszabályok kívánatra ügynökségem által ingyért és bérmentestive szolgáltatnak ki. Számos megrendelés reményében — a legtisztellett-jesben ajánlom magamat.

Breval L. Rue Chastillon X. arrondissement, Paris. 977 (3-3)

Gazdasági vetőmagvak,

ugymint: luczerna és veres lobore, burgundi takarmány és czukorrépa, fűmagvak, akácia, baltaczim, burnot, tinófiú, muhar, búkköny és többféle magvak, kaphatók: Halbauer és Kölber-nél 983 (3-7) Pesten, felső Dunasoron, Nákó-féle házban, a lánzhíddal szemben.

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában Pesten (egyetem-utca 4. sz.) megjelentek és minden könyvkereskedésben kaphatók, valamint Grill Károly pesti, s Nagel és Wischna budai könyvtársoknál:

Uj magyar-francia és francia-magyar

SZÓTÁR,

a legujabb kutfók szerint szerkesztve. Harmadik tetemesen javított és bővített kiadás.

Első kötet: Francia—magyar rész.

MOLE szótára után szerkesztve.

Kis nyolczadrét (415 lap.) Fűzve 1 ft. 60 kr.

Második kötet: Magyar—francia rész.

Irta BABOS KÁLMÁN.

Kis nyolczadrét. (515 lap.) Fűzve 1 ft. 60 kr.

IRÁLYTAN.

Különös tekintettel

a műegyetemi, kereskedelmi s reáltanodai ifjuság szükségleteire.

A legtekintélyesebb bel- és külföldi munkák nyomán.

MACHIK JÓZSEF,

a budai József-műegyetemnél a magyar nyelv és irodalom tanára.

Első füzet: Általános és különös rész.

Nyolczadrét. (208 lap.) Ára 60 kr.

Második füzet: Kereskedelmi irány.

(308 lap.) Ára 1 ft.

Minden hamisítások ellen tiltakozunk, s az ívegek körülírását szives figyelembe venni kérjük.

Az általánosan kedvelt s orvosilag jóváhagyott s megvizsgált

stájer növénynedv

mell- és tüdőbetegek számára.

Egy üveg ára 88 krajczár ausztriai érték.

Engelhofer izom- és idegessentiája.

Egy üveg ára 1 forint ausztr. érték.

Dr. Krombholz gyomor-liqueurje.

Egy üveg ára 52 krajczár ausztr. érték.

Dr. Brunn szájvize (Stomaticon).

Egy üveg ára 88 krajczár ausztr. érték.

Folyvást egészen friss és legjobb minőségben kaphatók:

Török József, gyógyszerész király-utca 7-ik szám alatt, — Ebenführer A., Gyndele G., Gündrich J., Hausner F. L., Höfler unokái, Kindl és Fröhwrth, Köhler E., König N., Oszeckzy és Schiesler, Reitszam Ferencz, Szemes Eduárd, Tobisch C., Tunner J., Vághy K., Weiss Fl. uraknál.

Budaörs Lajos udvari gyógyszerész, Boór C., Brunner G. F., Steden J., Prohászka és Schwarzmayr uraknál.

A valódi stájer növénynedv egyedüli készítője Purgleitner J. Gréczenben kéri, hogy készítménye a kereskedésben ugyanezen nevezet alatt előforduló gyártmányokkal fel ne cseréltesék. — Továbbá:

Alsó-Lendván: Kiss A. Aradon: Tones és Freiberger. Aszódon: Hannisch A. Apatinban: Wény M., Weidinger S.

Aranyos-Maróthon: Samassa J. B. Almászon: Beck K. Baanban: Szabados J. Bajan: Stern K. és Dietzl és Michitsch St., Herzfeld fia.

Beregasszony: Buzáth Gy. Berettyó-Ujfaluiban: Savretti J. gysz. Bezdán: Schulz E. J. Beszterce-Bányán: Sztraka S.

Beszterce: Kelp és társa, Dietrich és Fleischner. Bialán: Knaus J. Bonyhadon: Beck J., Schanta J. B.

B-Gyarmaton: Sippler testvérek. Brassóban: Jekelius gyógyszerész. Csacában: Eichwald M.

Debreczenben: Rothschnack Kolbenberger E., Nemetz J., Czának J., Papp G., Borsoy.

Deesen: Szathmáry K. Déván: Buchler A., Ötvös. Diakovárt: Bosniakovich. D-Földvárt: Timmer K. Esztergomban: Bierbrauer. Egerben: Wessely gysz.

Eperjesen: Zsembery J., Papp G. S. Eszéken: Deszathy S., Argyirovich G. és Károlyovich gyógyszerész.

Fegyváradon: Hunyady I. Fiumében: Rigotti. Fogarason: Schranz G. Fehertemplomban: Joannovics és Boschits.

Fehertemplom (Bánáthban): Schmitz G. Fehertemplom (Erdélyben): Barbulovics D. Galánthán: Wallandt Tód. Gyöngyösön: Koczianovich. Gyulan: Császár K.

Győrött: Hergesell A. Hadersdorban: Martinides. Hradison: Beitl J., Grigar F. Hrgyészén: Rausz S. özv. Hollitsen: Mühlbauer. Hold-Mező-Vásárhelyen: Wagner.

Iglón: Inderka. Jassyban: Immervoll J. E., Schoidler. Kőszegen: Küttl és Strehle. Kolozsvárt: Kozák E. Kaposvárt: Kohn J. Karánsébesen: Stojesevics. Kassán: Novelly A. Késmarkon: Szpók K. N. Kecskeméten: Gallé gysz., Handl, Milhofer.

Keszthelyen: Singer testv. Kis-Czell: Brunner G. Komáromban: Grötschlyg., Ziegler A. és fia. Kőrmöcz-Bányán: Nemetz J. Kosteletceán: Radakovicz M. Lévan: Bolemann Ede. Lugoson: Popovicza D., Weisz testv., Schiesler A. Makón: Osoovsky S. Martonvásáron: Pinter J. E. Miskolczon: Bösörényi, Spuller J. A.

Mitroviczán: Kerstonovits. Mohácsón: Kögl A. M-Ovárt: Koller Alajos. Maros-Vásárhelyen: Fogarasi D. N-Abonyban: Lukacz. N-Beeskereken: Pyrra D., Danilovics G., Wegling és Herschani, Schlesinger G. N-Bányán: Pap. N-Kanizsan: Fábán özv., Zerkowich W. A. Nagy-Károlyban: Alex, Saager. N-Kikindán: Schanner. Nyitra: Rippel gysz. Nyitregyházán: Grünfeld J. és Forgács G. N-Szombatban: Keszezy J. és Panthotes. Nagyváradon: Kiss S., Rössler J. K. és Rosenthal A. Oraviczán: Pintinger J. Orosházán: Székány Istv. Palánkán: Karvázy A. Pakson: Florián J. Páncsován: Huber J., Krancsevics P., Joannovics D. U., Joannovics J. B. és Kresadinacz M. Pápán: Bernmüller S. Péterváradon: Nagy Ign., Andras Ferencz. Pozsonyban: Schneeberger és Heinrich, Pisztor. Pécssett: Berger C., Pacher G., Rech W., Lakich F., Obetka S.

Püspök-Ladányban: Haagen Alajos. Rozsnyón: Pleymann A., Madaras G. Rimaszombatban: Kretschmar. Rumán: Bogdanovich J. Sasváron: Múke gysz. Selmezbányán: Dinák J. E. Sellyén: Weigl József. Szentesen: Eiszdörfer G. és Prohaska J. Szegszárdon: Mihók J. és Mihók N. J., Stern M., Noviter A. Szepsz-Sz-Györgyén: Vitályos B. Szegeden: Hauser A. és Lansovits, Mészáros Pál. Szolnokon: Scheftsik Istv. Szabadkán: Reiser A. S. Szébenben: Zöhner J. F. Szécsenyen: Schönberg A. Szegsvárt: Missebacher. Sz-Kereszten: Detony V. Sopronban: Voga, Eder és Kupprecht J. Szigetvárt: Grünhuth M. Sziszéken: Pokorny F. Szombat helyen: Pillich és Albrecht F. R. Sz-Fehérvárt: Légmán A. Sz-Györgyön: Karin Fer. Sümegen: Hirschler N. S-Somlyón: Ruszka Ign. Tapolezán: Frisch József. Tapolasban: Kalaba C. A. Temesvárt: Jeney és Solquir, Hain, Schidlo F., Fahnér Károly. Tán: Nirit gysz. Trenesenben: Kulka J. T-Kanizsan: Frigyházy P. Ujvidéken: Vidasits J. L., Millettis N. Ujbányán: Hamel G. Uj-Verbaszon: Singer H. Varadon: Dr. Halter. Verőczen: Doma. Verseezen: Karmat E., Obradovics, Fuchs János, Blum J., Joannovics J. P. Veszprémben: Frömmel H. Vácson: Bodensdorfer J. Vukovárt: Stanits Th., Markovits B. Zomborban: Weisz J. és Popits István, Falcione, Heindlhofer R., Csarsch C. Zimonyban: Treuschtk, Joannovics és Petrovics. Z-Egerszegen: Handler I. 865 (9-12)

A stájer növénynedv fehér ívegekben árultatik, s felülről kupalakban végződik, s önmellezsel, melyen (valamint az ívegekben) „Apotheke zum Hirschen in Gratz“ és J. P. A. nyomat szemlélhető, jól elzárva, — különben függvényekkel s a készítő saját neve aláírásával vannak ellátva.

Pest, márczius 12-én 1865.

Előfizetési föltételek 1865-dik évre: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft. Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokkál illetoleg. 1863. november 1-től kezdve: Egy, négyezer hasábozott petít sor ára, vagy annak helye egyszeri ígátásnál 10 kbra: háromsor- vagy többesbzi ígátásnál csak 7 kbra számítatik. — Külföldre néve kiadó-hivatalunk számára hirdeteményeket előad, Hamburg és Altonában: Haasenstein és Vogler. — M-Frankfurtban: Otto Mollien és aeger könyvkereskedése; Bécsben: Oppelk Alajos. — és Pesten: a kertész-gazdasági ügynökkög is. Józsefirt, 14. sz. a. Bolyg-dij, külön minden ígátás után 30 ujkr.

Bél Mátyás.

(1684—1749.)

Hazánk leg tudósabb férfainak egyikét mutatjuk be ez arcképben és a jelen sorokban; mondhatni, azon férfit, ki korát sok tekintetben megelőzte. Vagy ki foglalatokodott nálunk másfél század előtt a magyar irodalom történetével Bél Mátyáson, a szegény lelkészen kívül? És ki az ő uttörése után is, egész a legujabb korig? Egyaránt jeles volt ő, mint történettudós és mint nyelvész, — saját vallása és egyháza iránti nem kevésbé nagy érdemeit és szenvedéseit nem is említve — méltán megérdemli tehát, hogy a közzjóra fordított e munkás éleltel egy kissé megismerkedjünk.

Született Bél Mátyás 1684. márcz. 24. Ocsován, Zólyom-megyében, szegény, de tisztességes szülöktől, kiktől első oktatást is nyert. Ezek serdülő korában látvány kitünő tehetségeit, mások okos tanácsára tudományos pályára szánták, s előljárában is Losonczra küldték, hol Bulyovszky Ferencz tanítézetét állított volt nemes ifjak számára. Itteni tanulása alatt szülőit a halál elragadván, ezután sok kellemetlenséggel kellett küzdenie. Tanulását Kálnón folytatván, itt betegsége kényszeríté szülőhelyére visszatérni. Felgyógyulván, két évig Alsó-Sztrégován tanult, honnan 11 éves korában Besztercebányára ment, s ott másfél évet töltött.

Ekkor a pozsonyi főiskola tanítványa lett, honnan 1700-ban a magyar nyelv kedvéért Veszprémbe, innen egy év múlva Pápára, később ismét Besztercebányára költözött. Ez utóbbi helyen a jeles Burius és Pilárik János vezetése alatt valamint általában a tudományokban, ugy különösen a keleti nyelvekben kitünő előmenetelt tett.

Midőn 1704-ben Besztercebányát Rákóczy hadai elfoglalták, tanulmányai befejezése végett Németországba, névszerint Halleba ment. — A bölcsészeten, hittanban, egyháztörténetben s a héber és görög nyelv-

vekben való jártassága itt is figyelmet érdesztvén, a hallei árvaház tanítójának alkalmaztaték. E mellett elvégezvén egyetemi tanulmányait, csaknem egyszerre hívták meg Besztercebányára és Ostfrieslandba. A hazaszeretet az első meghívás elfogadására bírta.

Miután tehát a külföldön négy évet töltött volna, Berlinen és Boroszlon kereszttel, hol több tudós férfiival ismerkedett meg, Besztercebányára ért. Így lett itt tanár és egyszersmind segédlelkész, ez utóbbi hiva-

ségei, de ártatlansága kiderülvén, szabadon bocsátott. Azonban a vártemplom elvétele s az ellene emelt vádak itteni tartózkodását nem mutaván tanácsosnak, még azon évben (1714) szivesen fogadta a pozsonyi egyház meghívását az ottani főiskolai igazgatóságra. Székfoglaló beszédében „de ludo bene ac prudenter instituendo aperüduquo“ értekezett. Két év múlva Selmezc ohajtotta őt első német lelkésznek megnyerni; minthogy azonban a pozsonyi egyház is, valamely lelkész állomás megürülése esetére, hasonló ajánlattal tisztelte meg, ott maradt. És 1719-ben csakugyan pozsonyi lelkész lett, mely hivatalában 30 évig áldásduosan működött, míg 1749. aug. 29-én, 65 éves korában meghalt.

Hoványi ekkép jellemzi őt: „Közéletet, kissé vékony test, de munkaviselésre elég erős, hosszukás arcz, széles homlok, sas orr, kellemes hang, éles szem. Lelkületére nézve pedig tiszta, a legszelidebb erkölcsű, szerencsében nyájasság, balsorsban állhatatosság volt rajta látható.“

Érdemeit a külföld is elismerte és méltányolta; mert London, Berlin, Olmütz a tudományok társaságába tiszteltbeli tagul választá. Moser János, Jakab és Buderus Kereszt. Gottlieb pedig az általok irt tudósok életrajz-gyűjteményében igen hízegőleg emlékeznek meg Bélünkről. Farkas György követező évszert irta halálára:

CLarVs In arte Beel. Matthias Vir-veronDVs

eXVtVs Vita regna beata tenet.

Irt magyar, német és latin nyelven. Munkáinak hosszu sorát a szük tér nem engedi közölni. Elöttünk 22-nek ezme fekszik.

Mi csak a hazai történelemre és földleírásra vonatkozókat emlitjük meg: Ilyenek:

De vetere litteratura hunno-scythica. Lipsze 1718. Ebben azt bizonyítja, hogy a hunoknak és a magyaroknak, midőn e hazába jöttek, saját, a többi európaiaktól e-

BÉL MÁTYÁS.

(Kupecsky egykoru rézmetsvénye után.)

A Vasárnapi Ujság 1865. évi folyamából teljes számu példányok folyvást kaphatók.

Már csak rövid ideig tart

az abbahagyott gróf HARRACH-féle janowitzi, morvaországi és starkenbergi esehországi vászongyárból való

vásznak, asztalneműk és zsebkendők

végképeni eladása,

uj árleszállítás mellett, 35—40% elengedéssel.

A vászon valódiságaért s hibátlanúságaért és igazi mértékért kezkesdik.

1 vég 30 rötös vászon ára most csak 9 1/2, 12, 14, 16, 17—19 ft. 1 vég 42 rötös vászon ára most csak 15, 18, 20, 22—25 forint a legfinomabb. 1 tuczt fehérvászon- és cérna-batiztkendő ára, most csak 1 ft. 90 kr., 3, 4, 6, 8, 10—12 ft. a legfinomabb.

Törülköző-kendő, szines vászon-kendő, asztal-kendő tucztja — 1 asztal-készlet (1 abross 6 asztalkendővel) csak 6, 8—18 ft.

Továbbá a mi híres vászon-készítményünk, mely Magyarországon legjobb és hamisítlanak van elismerve, s a fúraságok és a papáság által annyira kedvelt 50 és 54 rötös (kézi fonatu) vászon ára csak 25, 30, 35, 40, 50—60 ft.; az ugynevezett batizt-szővetek ára csak 65, 75—90 ft., a melyekből ezelőtt egy vég ára 150 ft. volt.

Levélbeli megbízásokat, melyeket az igazgatóság a pénz előleges bekuldése vagy postai utánvét mellett a leglelkismeretesebben teljesít és bármely vidékre elküld, — kéri ekként cizmezni:

„An den Leinenwaaren-Ausverkauf, Freieung. Bank-Bazar, neben dem graflich Harrach'schen Palais in Wien.“ 969 (5—6)

Valódi ó

JAMAICA-RHUMOK,

a legfinomabb minőségtől a legolcsóbb minőségig

folyvást kaphatók:

Fuchs Gusztáv és társánál

Pesten, Dorottya-utca, a kereskedelmi testület épületében.

Egy fél meszelyes próba-ívegcsek minden nemből kiszolgáltának. 960 (2—6)